

Κατὰ Ἰωάννην

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος. **1**

Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς **3**

αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς **4**

τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ¹ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία¹ αὐτὸ οὐ **5**

κατέλαβεν.² Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ **6**

Ἰωάννης. Οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, **7**

ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. Οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα **8**

μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει³ πάντα **9**

ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' **10**

αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. Εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν, καὶ οἱ **11**

ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς **12**

ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ: οἱ **13**

οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός,

ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν. Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν⁴ **14**

ἐν ἡμῖν – καὶ ἐθεασάμεθα⁵ τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς⁶

παρὰ πατρός – πλήρης⁷ χάριτος καὶ ἀληθείας. Ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ **15**

αὐτοῦ, καὶ κέκραγεν λέγων, Οὗτος ἦν ὃν εἶπον, Ὁ ὀπίσω μου

¹ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ² καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ³ φωτίζω, give light, enlighten. ⁴ σκηνόω, dwell, stay in a tent. ⁵ θεάομαι, look at, behold. ⁶ μονογενής, only begotten, only. ⁷ πλήρης, full.

ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν: ὅτι πρῶτός μου ἦν. Καὶ ἐκ τοῦ 16
 πληρώματος¹ αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ² χάριτος. 17
 Ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ
 χριστοῦ ἐγένετο. Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακεν πώποτε:³ ὁ μονογενὴς⁴ υἱός, ὁ ὢν 18
 εἰς τὸν κόλπον⁵ τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.⁶

Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ 19
 Ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ Λευῖτας⁷ ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; Καὶ 20
 ὡμολόγησεν, καὶ οὐκ ἡρνήσατο: καὶ ὡμολόγησεν ὅτι Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ
 χριστός. Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, Τί οὖν; Ἡλίας εἶ σύ; Καὶ λέγει, Οὐκ 21
 εἰμί. Ὁ προφήτης εἶ σύ; Καὶ ἀπεκρίθη, Οὐ. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Τίς εἶ; 22
 Ἵνα ἀποκρισιν⁸ δώμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς. Τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ; 23
 Ἔφη, Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος⁹ ἐν τῇ ἐρήμῳ, Εὐθύνατε¹⁰ τὴν ὁδὸν κυρίου,
 καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας¹¹ ὁ προφήτης. Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἤσαν ἐκ τῶν 24
 Φαρισαίων. Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, καὶ εἶπον αὐτῷ, Τί οὖν βαπτίζεις, εἰ 25
 σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστός, οὔτε Ἡλίας, οὔτε ὁ προφήτης; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ 26
 Ἰωάννης λέγων, Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι: μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν
 ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. Αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν 27
 μου γέγονεν: οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα¹² τοῦ

¹ πλήρωμα, τος, τό, fullness, fulfillment. ² ἀντί, instead of, in place of. ³ πώποτε, ever yet, any time. ⁴ μονογενής, only begotten, only. ⁵ κόλπος, ου, ό, bosom, breast. ⁶ ἐξηγέομαι, explain, describe. ⁷ Λευῖτης, ου, ό, Levite. ⁸ ἀποκρισις, εως, ή, answer, reply. ⁹ βοάω, cry aloud, shout. ¹⁰ εὐθύνω, make straight, guide. ¹¹ Ἡσαΐας, ου, ό, Isaiah. ¹² ἱμάς, άντος, ό, thong, strap.

ὑποδήματος.¹ Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ² ἐγένετο πέραν³ τοῦ Ἰορδάνου,⁴ ὅπου 28
ἦν Ἰωάννης βαπτίζων.

Τῇ ἐπαύριον⁵ βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει, Ἴδε ὁ 29
ἀμνὸς⁶ τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Οὗτός ἐστιν περὶ 30
οὗ ἐγὼ εἶπον, Ὅπισω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι
πρῶτός μου ἦν. Καγὼ οὐκ ᾔδην αὐτόν: ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ Ἰσραήλ, 31
διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων. Καὶ ἐμαρτύρησεν Ἰωάννης 32
λέγων ὅτι Τεθέαμαι⁷ τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ⁸ περιστερὰν⁹ ἐξ
οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν. Καγὼ οὐκ ᾔδην αὐτόν: ἀλλ' ὁ πέμψας 33
με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα
καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι
ἁγίῳ. Καγὼ ἐώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. 34

Τῇ ἐπαύριον⁵ πάλιν εἰστήκει ὁ Ἰωάννης, καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο: 35
καὶ ἐμβλέψας¹⁰ τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει, Ἴδε ὁ ἀμνὸς⁶ τοῦ θεοῦ. 37
Καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ
Ἰησοῦ. Στραφεῖς¹¹ δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος⁷ αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, 38
λέγει αὐτοῖς, Τί ζητεῖτε; Οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί – ὃ λέγεται
ἐρμηνευόμενον,¹² Διδάσκαλε – ποῦ μένεις; Λέγει αὐτοῖς, Ἔρχεσθε καὶ 39

¹ ὑπόδημα, τος, τό, sandal, shoe. ² Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴ Ἰορδάνης, ου, ὁ, Jordan. ⁵ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ⁶ ἀμνός, οὔ, ὁ, lamb. ⁷ θεάομαι, look at, behold. ⁸ ὡσεὶ, like, about. ⁹ περιστέρα, ἄς, ἡ, dove. ¹⁰ ἐμβλέπω, look at, look into. ¹¹ στρέφω, turn, am converted. ¹² ἐρμηνεύω, interpret, translate.

ἴδετε. Ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ¹ μένει· καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν
 ἐκεῖνην· ὥρα ἦν ὡς δεκάτῃ.² Ἦν Ἀνδρέας³ ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου 40
 εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων
 αὐτῷ. Εὐρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα, καὶ λέγει 41
 αὐτῷ, Εὐρήκαμεν τὸν Μεσίαν⁴ – ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον,⁵ χριστός. 42
 Καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Ἐμβλέψας⁶ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν,
 Σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ·⁷ σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς⁸ – ὃ ἐρμηνεύεται⁹
 Πέτρος.
 Τῇ ἐπαύριον¹⁰ ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ εὐρίσκει 43
 Φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀκολούθει μοι. Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος 44
 ἀπὸ Βηθσαιδᾶ,¹¹ ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου³ καὶ Πέτρου. Εὐρίσκει 45
 Φίλιππος τὸν Ναθαναήλ,¹² καὶ λέγει αὐτῷ, Ὃν ἔγραψεν Μωσῆς ἐν τῷ
 νόμῳ καὶ οἱ προφῆται εὐρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ
 Ναζαρέτ.¹³ Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναήλ,¹² Ἐκ Ναζαρέτ¹³ δύναται τι 46
 ἀγαθὸν εἶναι; Λέγει αὐτῷ Φίλιππος, Ἔρχου καὶ ἴδε. Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν 47
 Ναθαναήλ¹² ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, Ἰδε ἀληθῶς¹⁴
 Ἰσραηλῆτης,¹⁵ ἐν ᾧ δόλος¹⁶ οὐκ ἔστιν. Λέγει αὐτῷ Ναθαναήλ,¹² Πόθεν 48
 με γινώσκεις; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον

¹ ποῦ, somewhere, about. ² δέκατος, tenth. ³ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ⁴ Μεσίας, ου, ὁ, Messiah, Anointed One. ⁵ μεθερμηνεύω, translate, interpret. ⁶ ἐμβλέπω, look at, look into. ⁷ Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ⁸ Κηφᾶς, ᾱ, ὁ, Cephas. ⁹ ἐρμηνεύω, interpret, translate. ¹⁰ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ¹¹ Βηθσαιδᾶ, ῆ, Bethsaida. ¹² Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ¹³ Ναζαρέτ, ῆ, Nazareth. ¹⁴ ἀληθῶς, truly, really. ¹⁵ Ἰσραηλῆτης, ου, ὁ, Israelite. ¹⁶ δόλος, ου, ὁ, guile, deceit.

φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῇν,¹ εἰδόν σε. Ἀπεκρίθη Ναθαναήλ² καὶ 49

λέγει αὐτῷ, Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ. 50

Ἀπεκρίθη Ἰησοὺς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὅτι εἶπόν σοι, Εἰδόν σε ὑποκάτω³

τῆς συκῆς,¹ πιστεύεις; Μείζω τούτων ὄψει. Καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀμὴν ἀμὴν 51

λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους

τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος⁴ ἐγένετο ἐν Κανᾷ⁵ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ 2

μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ: ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοὺς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς 2

τὸν γάμον.⁴ Καὶ ὑστερήσαντος⁶ οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς 3

αὐτόν, Οἶνον οὐκ ἔχουσιν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοὺς, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; 4

Οὕτω ἤκει ἡ ὥρα μου. Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, Ὅ τι ἂν 5

λέγῃ ὑμῖν, ποιήσατε. Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαὶ⁷ λίθιναι⁸ ἕξ⁹ κείμεναι¹⁰ κατὰ 6

τὸν καθαρισμὸν¹¹ τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι¹² ἀνὰ¹³ μετρητὰς¹⁴ δύο ἢ

τρεῖς. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοὺς, Γεμίσατε¹⁵ τὰς ὑδρίας⁷ ὕδατος. Καὶ 7

ἐγέμισαν¹⁵ αὐτὰς ἕως ἄνω.¹⁶ Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἀντλήσατε¹⁷ νῦν, καὶ 8

φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ.¹⁸ Καὶ ἤνεγκαν. Ὡς δὲ ἐγεύσατο¹⁹ ὁ 9

ἀρχιτρικλίνος¹⁸ τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν –

οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες¹⁷ τὸ ὕδωρ – φωνεῖ τὸν νυμφίον²⁰ ὁ

¹ συκῇ, ἦς, ἡ, fig tree. ² Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ³ ὑποκάτω, under, below. ⁴ γάμος, ου, ὁ, marriage, wedding. ⁵ Κανὰ, ἡ, Cana. ⁶ ὑστερέω, lack, need. ⁷ ὑδρία, ας, ἡ, water pot, jar. ⁸ λίθινος, of stone, made of stone. ⁹ ἕξ, six, 6. ¹⁰ κείμεναι, lie, be laid. ¹¹ καθαρισμός, οὔ, ὁ, cleansing, purification. ¹² χωρέω, make room for, hold. ¹³ ἀνὰ, upwards, upon. ¹⁴ μετρητής, οὔ, ὁ, liquid measure, measure. ¹⁵ γεμίζω, fill, load. ¹⁶ ἄνω, up, above. ¹⁷ ἀντλέω, draw water, draw. ¹⁸ ἀρχιτρικλίνος, ου, ὁ, headwaiter, butler. ¹⁹ γεύομαι, taste, experience. ²⁰ νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom.

ἀρχιτρίκλινος,¹ καὶ λέγει αὐτῷ, Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον 10

τίθῃσιν, καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν,² τότε τὸν ἐλάσσω·³ σὺ τετήρηκας τὸν

καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. Ταύτην ἐποίησεν τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ 11

Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ⁴ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἐφάνέρωσεν τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ

ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καπερναοῦμ,⁵ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ 12

ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς

ἡμέρας.

Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ 13

Ἰησοῦς. Καὶ εὔρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας⁶ βόας⁷ καὶ πρόβατα καὶ 14

περιστεράς,⁸ καὶ τοὺς κερματιστὰς⁹ καθημένους. Καὶ ποιήσας 15

φραγέλλιον¹⁰ ἐκ σχοινίων¹¹ πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τὰ τε

πρόβατα καὶ τοὺς βόας·⁷ καὶ τῶν κολλυβιστῶν¹² ἐξέχεεν τὸ κέρμα,¹³ καὶ

τὰς τραπέζας¹⁴ ἀνέστρεψεν·¹⁵ καὶ τοῖς τὰς περιστεράς⁸ πωλοῦσιν⁶ εἶπεν, 16

Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν·¹⁶ μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον

ἐμπορίου.¹⁷ Ἐμνήσθησαν¹⁸ δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, 17

Ὁ ζήλος¹⁹ τοῦ οἴκου σου καταφάγεται²⁰ με. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ 18

¹ ἀρχιτρίκλινος, ου, ὁ, headwaiter, butler. ² μεθύω, be drunken, am drunk. ³ ἐλάσσων, lesser, less. ⁴ Κανὰ, ἡ, Cana. ⁵ Καπερναοῦμ, ἡ, Capernaum. ⁶ πωλέω, sell. ⁷ βοῦς, ὁ, ox, cow. ⁸ περιστερά, ἄς, ἡ, dove. ⁹ κερματιστής, ου, ὁ, money-changer. ¹⁰ φραγέλλιον, ου, τό, whip, lash. ¹¹ σχοινίον, ου, τό, rope, cord. ¹² κολλυβιστής, ου, ὁ, moneychanger, money-changer. ¹³ κέρμα, τος, τό, piece of money, coin. ¹⁴ τράπεζα, ης, ἡ, table. ¹⁵ ἀναστρέφω, return, live. ¹⁶ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ¹⁷ ἐμπόριον, ου, τό, market, market-house. ¹⁸ μιμνήσκομαι, remember, recall. ¹⁹ ζήλος, ου, ὁ, zeal, jealousy. ²⁰ κατεσθίω, eat up, devour.

Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, Τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς; 19

Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν

τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Τεσσαράκοντα¹ καὶ 20

ἑξ² ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς

αὐτόν; Ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. Ὅτε οὖν 21

ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, ἐμνήσθησαν³ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν· καὶ

ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ, καὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.

Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐν τῷ Πάσχα, ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ 23

ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. 24

Αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν

γινώσκειν πάντας, καὶ ὅτι οὐ χρεῖαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ 25

ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος⁴ ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν 3

Ἰουδαίων· οὗτος ἦλθεν πρὸς αὐτὸν νυκτός, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ῥαββί, 2

οἶδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ

σημεῖα δύναται ποιεῖν ἢ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ἦ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ. 3

Ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις

γεννηθῇ ἄνωθεν,⁵ οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Λέγει πρὸς 4

¹ τεσσαράκοντα, forty, 40. ² ἑξ, six, 6. ³ μιμνήσκομαι, remember, recall. ⁴ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ⁵ ἄνωθεν, from above, again.

αὐτὸν ὁ Νικόδημος,¹ Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων² ὦν;
 Μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν³ τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ
 γεννηθῆναι; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις 5
 γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν
 βασιλείαν τοῦ θεοῦ. Τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν· καὶ τὸ 6
 γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστιν. Μὴ θαυμάσης ὅτι εἶπόν 7
 σοι, Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.⁴ Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνέι,⁵ καὶ 8
 τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει·
 οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος. Ἀπεκρίθη 9
 Νικόδημος¹ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι; Ἀπεκρίθη 10
 Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ
 γινώσκεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ὃ οἶδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ 11
 ἐωράκαμεν μαρτυροῦμεν· καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. Εἰ 12
 τὰ ἐπίγεια⁶ εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς, ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ
 ἐπουράνια,⁷ πιστεύσετε; Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ 13
 ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. 14
 Καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσεν⁸ τὸν ὄφιν⁹ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως¹⁰ ὑψωθῆναι⁸
 δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, 15
 ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

¹ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ² γέρων, οντος, ὁ, old man. ³ κοιλία, ας, ἡ, belly, womb. ⁴ ἄνωθεν, from above, again. ⁵ πνέω, blow. ⁶ ἐπίγειος, of the earth, earthly. ⁷ ἐπουράνιος, heavenly, celestial. ⁸ ὑψόω, lift up, exalt. ⁹ ὄφεις, εως, ὁ, snake, serpent. ¹⁰ οὕτως, thus, so.

Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν 16

μονογενῆ¹ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη

ζωὴν αἰώνιον. Οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον 17

ἵνα κρίνη τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων 18

εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ

πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς¹ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. Αὕτη δέ ἐστιν 19

ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ

ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα. 20

Πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα² πράσων μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς,

ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ³ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς 21

τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα, ὅτι ἐν θεῷ ἐστὶν εἰργασμένα.

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν· 22

καὶ ἐκεῖ διέτριβεν⁴ μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζεν. Ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης 23

βαπτίζων ἐν Αἰνῶν⁵ ἐγγὺς τοῦ Σαλήμ,⁶ ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ

παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο. Οὕπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν 24

φυλακὴν ὁ Ἰωάννης. Ἐγένετο οὖν ζήτησις⁷ ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου 25

μετὰ Ἰουδαίου περὶ καθαρισμοῦ.⁸ Καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ 26

εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν⁹ τοῦ Ἰορδάνου,¹⁰ ὃ σὺ

¹ μονογενής, only begotten, only. ² φαῦλος, worthless, bad. ³ ἐλέγχω, convict, reprove. ⁴ διατρίβω, continue, tarry. ⁵ Αἰνών, ἡ, Aenon. ⁶ Σαλήμ, ἡ, Salem. ⁷ ζήτησις, εἰς, ἡ, debate, controversy. ⁸ καθαρισμός, οὗ, ὁ, cleansing, purification. ⁹ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ¹⁰ Ἰορδάνης, οὗ, ὁ, Jordan.

μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν. 27

Ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν, Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδέν,

ἐὰν μὴ ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Αὐτοὶ ὑμεῖς μαρτυρεῖτε ὅτι 28

εἶπον, Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός, ἀλλ' ὅτι Ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν

ἐκείνου. Ὁ ἔχων τὴν νύμφην,¹ νυμφίος² ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου,² 29

ὁ ἐστηκώς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρὰ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου·²

αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. Ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν,³ ἐμὲ δὲ 30

ἐλαττοῦσθαι.⁴

Ὁ ἄνωθεν⁵ ἐρχόμενος ἐπάνω⁶ πάντων ἐστίν. Ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς 31

ἐστιν, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω⁶ πάντων

ἐστίν. Καὶ ὃ ἐώρακεν καὶ ἤκουσεν, τοῦτο μαρτυρεῖ· καὶ τὴν μαρτυρίαν 32

αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. Ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν⁷ 33

ὅτι ὁ θεὸς ἀληθὴς ἐστίν. Ὅν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ 34

θεοῦ λαλεῖ· οὐ γὰρ ἐκ μέτρου⁸ δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. Ὁ πατὴρ 35

ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. Ὁ πιστεύων εἰς 36

τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν⁹ τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ'

ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

¹ νύμφη, ης, ἡ, bride, young woman. ² νυμφίος, ου, ὁ, bridegroom. ³ αὐξάνω, cause to grow, increase. ⁴ ἐλαττώ, make lower, decrease. ⁵ ἄνωθεν, from above, again. ⁶ ἐπάνω, above, over (gen). ⁷ σφραγίζω, seal, set a seal upon. ⁸ μέτρον, ου, τό, measure, measuring rod. ⁹ ἀπειθέω, disbelieve, disobey.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος ὅτι ἤκουσαν οἱ Φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας 4
 μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης – καίτοιγε¹ Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ 2
 ἐβάπτισεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ – ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθεν 3
 εἰς τὴν Γαλιλαίαν. Ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας.² 4
 Ἐρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας² λεγομένην Συχάρ,³ πλησίον⁴ τοῦ 5
 χωρίου⁵ ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ Ἰωσήφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ· ἦν δὲ ἐκεῖ πηγή⁶ τοῦ 6
 Ἰακώβ. Ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς⁷ ἐκ τῆς ὁδοπορίας⁸ ἐκαθέζετο⁹
 οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ.⁶ Ὁρα ἦν ὥσει¹⁰ ἕκτη.¹¹ Ἐρχεται γυνὴ ἐκ τῆς 7
 Σαμαρείας² ἀντλήσαι¹² ὕδωρ· λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Δός μοι πιεῖν. Οἱ 8
 γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς¹³
 ἀγοράσωσιν. Λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ Σαμαρεῖτις,¹⁴ Πῶς σὺ Ἰουδαῖος 9
 ὦν παρ' ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς, οὔσης γυναικὸς Σαμαρεῖτιδος;¹⁴ – Οὐ γὰρ
 συγχρῶνται¹⁵ Ἰουδαῖοι Σαμαρεῖταις.¹⁶ Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, 10
 Εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν¹⁷ τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, Δός μοι πιεῖν,
 σὺ ἂν ᾔτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἄν σοι ὕδωρ ζῶν. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, 11
 Κύριε, οὔτε ἀντλημα¹⁸ ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ¹⁹ ἐστὶν βαθύ·²⁰ πόθεν οὖν
 ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς 12
 ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ,¹⁹ καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ

¹ καίτοιγε, and yet, although. ² Σαμάρεια, ας, ἡ, Samaria. ³ Συχάρ, ἡ, Sychar. ⁴ πλησίον, near, neighbor (as a noun). ⁵ χωρίον, ου, τό, place, field. ⁶ πηγή, ἡς, ἡ, spring, fountain. ⁷ κοπιάω, toil, labor. ⁸ ὁδοπορία, ας, ἡ, walking, journey. ⁹ καθέζομαι, sit down, am sitting. ¹⁰ ὥσει, like, about. ¹¹ ἕκτος, sixth. ¹² ἀντλέω, draw water, draw. ¹³ τροφή, ἡς, ἡ, food, nourishment. ¹⁴ Σαμαρεῖτις, ιδος, ἡ, Samaritan woman. ¹⁵ συγχράομαι, associate with, have dealings with. ¹⁶ Σαμαρεῖτης, ου, ὁ, Samaritan. ¹⁷ δωρεά, ἄς, ἡ, gift, free gift. ¹⁸ ἀντλημα, τος, τό, bucket, pail. ¹⁹ φρέαρ, ος, τό, well, pit. ²⁰ βαθύς, deep, early.

τὰ θρέμματα¹ αὐτοῦ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Πᾶς ὁ πίνων ἐκ 13
τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει² πάλιν· ὃς δ' ἂν πίνη ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ 14
δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει² εἰς τὸν αἰῶνα· ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ
γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγή³ ὕδατος ἀλλομένου⁴ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Λέγει 15
πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή, Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ,² μηδὲ
ἔρχομαι ἐνθάδε⁵ ἀντλεῖν.⁶ Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ὑπαγε, φώνησον τὸν 16
ἄνδρα σοῦ, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.⁵ Ἀπεκρίθη ἡ γυνή καὶ εἶπεν, Οὐκ ἔχω 17
ἄνδρα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Καλῶς εἶπας ὅτι Ἄνδρα οὐκ ἔχω· πέντε 18
γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ἀνὴρ· τοῦτο ἀληθὲς
εἶρηκας. Λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. Οἱ 19
πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν· καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν
Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, 21
Γύναι, πίστευσόν μοι ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε
ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. Ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ 22
οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων
ἐστίν. Ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ⁷ 23
προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ
τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. Πνεῦμα ὁ θεός· καὶ τοὺς 24
προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. Λέγει 25

¹ θρέμμα, τος, τό, (domesticated) animal. ² διψάω, thirst, thirst for. ³ πηγή, ἤς, ἡ, spring, fountain. ⁴ ἄλλομαι, leap, spring up. ⁵ ἐνθάδε, within, here. ⁶ ἀντλέω, draw water, draw. ⁷ προσκυνητής, οὗ, ὁ, worshiper, worshipper.

αὐτῷ ἡ γυνή, Οἶδα ὅτι Μεσσίας¹ ἔρχεται – ὁ λεγόμενος χριστός: ὅταν
 ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ² ἡμῖν πάντα. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγώ εἰμι, ὁ 26
 λαλῶν σοι.

Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς 27
 ἐλάλει: οὐδεὶς μέντοι³ εἶπεν, Τί ζητεῖς; ἢ, Τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς; Ἀφῆκεν 28
 οὖν τὴν ὑδρίαν⁴ αὐτῆς ἡ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει
 τοῖς ἀνθρώποις, Δεῦτε,⁵ ἴδετε ἄνθρωπον, ὃς εἶπέν μοι πάντα ὅσα 29
 ἐποίησα: μήτι⁶ οὗτός ἐστιν ὁ χριστός; Ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ 30
 ἦρχοντο πρὸς αὐτόν. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ⁷ ἡρώτων αὐτόν οἱ μαθηταί, 31
 λέγοντες, Ραββί, φάγε. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐγὼ βρώσιν⁸ ἔχω φαγεῖν ἤν 32
 ὑμεῖς οὐκ οἶδατε. Ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους, Μή τις 33
 ἠνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν; Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐμὸν βρώμά⁹ ἐστιν, ἵνα 34
 ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω¹⁰ αὐτοῦ τὸ ἔργον. 35
 Οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι Ἔτι τετράμηνός¹¹ ἐστιν, καὶ ὁ θερισμός¹² ἔρχεται;
 Ἰδού, λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε¹³ τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε¹⁴ τὰς
 χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσιν πρὸς θερισμὸν¹² ἤδη. Καὶ ὁ θερίζων¹⁵ μισθὸν 36
 λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον: ἵνα καὶ ὁ σπείρων
 ὁμοῦ¹⁶ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.¹⁵ Ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, 37

¹ Μεσσίας, ου, ὁ, Messiah, Anointed One. ² ἀναγγέλλω, announce, report. ³ μέντοι, yet, however. ⁴ ὑδρία, ας, ἡ, water pot, jar. ⁵ δεῦτε, come!. ⁶ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁷ μεταξὺ, between, after. ⁸ βρώσις, εως, ἡ, eating, food. ⁹ βρώμα, τος, τό, food, food of any kind. ¹⁰ τελειόω, fill, fulfill. ¹¹ τετράμηνος, ου, ἡ, lasting four months, of four months. ¹² θερισμός, οὔ, ὁ, harvest, reaping. ¹³ ἐπαίρω, lift up, raise. ¹⁴ θεάομαι, look at, behold. ¹⁵ θερίζω, reap, gather. ¹⁶ ὁμοῦ, together.

ὅτι Ἄλλος ἐστὶν ὁ σπεύρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.¹ Ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς 38

θερίζειν¹ ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε·² ἄλλοι κεκοπιάκασιν,² καὶ ὑμεῖς εἰς
τὸν κόπον³ αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

Ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν⁴ 39

διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι Εἶπέν μοι πάντα ὅσα
ἐποίησα. Ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται,⁴ ἠρώτων αὐτὸν 40
μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. Καὶ πολλῶ πλείους 41
ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον ὅτι Οὐκέτι διὰ 42
τὴν σὴν λαλιὰν⁵ πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι
οὗτός ἐστιν ἀληθῶς⁶ ὁ σωτὴρ⁷ τοῦ κόσμου, ὁ χριστός.

Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν. 43

Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι⁸
τιμὴν οὐκ ἔχει. Ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ 45
Γαλιλαῖοι,⁹ πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ·
καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

¹ θερίζω, reap, gather. ² κοπιᾶω, toil, labor. ³ κόπος, ου, ὁ, labor, trouble. ⁴ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ⁵ λαλιά, ἄς, ἡ, speech, way of talking. ⁶ ἀληθῶς, truly, really. ⁷ σωτήρ, ἦρος, ὁ, savior, deliverer. ⁸ πατρίς, ἰδος, ἡ, of one's fathers, fatherland. ⁹ Γαλιλαῖος, Galilean.

Ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Κανᾶ¹ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησεν 46

τὸ ὕδωρ οἶνον. Καὶ ἦν τις βασιλικός,² οὗ ὁ υἱὸς ἡσθένει ἐν Καπερναούμ.³

Οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἔκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, 47

ἀπήλθεν πρὸς αὐτόν, καὶ ἡρώτα αὐτόν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσῃται αὐτοῦ

τὸν υἱόν· ἔμελλεν γὰρ ἀποθνήσκειν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, 48

Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα⁴ ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύσητε. Λέγει πρὸς αὐτόν 49

ὁ βασιλικός,² Κύριε, κατάβηθι πρὶν⁵ ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. Λέγει 50

αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ. Καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ

λόγῳ ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. Ἦδη δὲ αὐτοῦ 51

καταβαίνοντος, οἱ δούλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν⁶ αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν

λέγοντες ὅτι Ὁ παῖς⁷ σου ζῇ. Ἐπύθετο⁸ οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ 52

κομψότερον⁹ ἔσχεν. Καὶ εἶπον αὐτῷ ὅτι Χθές¹⁰ ὥραν ἐβδόμην¹¹ ἀφῆκεν

αὐτόν ὁ πυρετός.¹² Ἔγνω οὖν ὁ πατήρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν 53

αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι Ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία

αὐτοῦ ὅλη. Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐλθὼν 54

ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

¹ Κανᾶ, ἢ, Cana. ² βασιλικός, royal, connected with a king. ³ Καπερναούμ, ἢ, Capernaum. ⁴ τέρας, ατος, τό, wonder, portent. ⁵ πρὶν, before, formerly. ⁶ ἀπαντάω, meet, encounter. ⁷ παῖς, ὁ, male or female child, servant. ⁸ πυνθάνομαι, inquire, ask. ⁹ κομψότερον, better, in better health. ¹⁰ χθές, yesterday. ¹¹ ἐβδομος, seventh. ¹² πυρετός, οὗ, ὁ, fever.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς 5
 Ἱεροσόλυμα.

Ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ¹ κολυμβήθρα,² ἡ 2
 ἐπιλεγομένη³ Ἑβραϊστὶ⁴ Βηθεςδά,⁵ πέντε στοὰς⁶ ἔχουσα. Ἐν ταύταις 3
 κατέκειτο⁷ πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν,⁸ ξηρῶν,⁹
 ἐκδεχομένων¹⁰ τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.¹¹ Ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν 4
 κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ,² καὶ ἐτάρασσεν¹² τὸ ὕδωρ: ὁ οὖν πρῶτος
 ἐμβὰς¹³ μετὰ τὴν ταραχὴν¹⁴ τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς¹⁵ ἐγένετο, ᾧ δὴποτε¹⁶
 κατείχετο¹⁷ νοσήματι.¹⁸ Ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα¹⁹ ὀκτῶ²⁰ ἔτη 5
 ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.²¹ Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον,⁷ καὶ γνοὺς 6
 ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, Θέλεις ὑγιὴς¹⁵ γενέσθαι; 7
 Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω ἵνα, ὅταν
 ταραχθῇ¹² τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν:² ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ,
 ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἔγεραι, ἄρον τὸν 8
 κράββατόν²² σου, καὶ περιπάτει. Καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς¹⁵ ὁ ἄνθρωπος, 9
 καὶ ἤρην τὸν κράββατον²² αὐτοῦ καὶ περιεπάτει. Ἦν δὲ σάββατον ἐν
 ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

¹ προβατικός, pertaining to sheep. ² κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ³ ἐπιλέγω, call or name, choose. ⁴ Ἑβραϊστὶ, Hebrew. ⁵ Βηθεςδά, ἡ, Bethesda. ⁶ στοά, ᾱς, ἡ, portico, colonnade. ⁷ κατὰκειμαι, lie down, lie sick. ⁸ χωλός, lame, deprived of a foot. ⁹ ξηρός, dry, withered. ¹⁰ ἐκδέχομαι, await, expect. ¹¹ κίνησις, εως, ἡ, moving, stirring. ¹² ταρασσω, trouble, agitate. ¹³ ἐμβαίνω, embark. ¹⁴ ταραχή, ἡ, disturbance, tumult. ¹⁵ ὑγιής, whole, healthy. ¹⁶ δὴποτε, even at that time, whenever. ¹⁷ κατέχω, hold back, hold fast. ¹⁸ νόσημα, ατος, τό, trouble, disease. ¹⁹ τριάκοντα, thirty, 30. ²⁰ ὀκτῶ, eight, 8. ²¹ ἀσθένεια, ας, ἡ, weakness, sickness. ²² κράβατος, ου, ὁ, mattress, pallet.

Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ, Σάββατόν ἐστιν: οὐκ ἔξεστίν 10
 σοι ἄραι τὸν κράββατον.¹ Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ,² 11
 ἐκεῖνός μοι εἶπεν, Ἄρον τὸν κράββατόν¹ σου καὶ περιπάτει. Ἠρώτησαν 12
 οὖν αὐτόν, Τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, Ἄρον τὸν κράββατόν¹
 σου καὶ περιπάτει; Ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν: ὁ γὰρ Ἰησοῦς 13
 ἐξένευσεν,³ ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. Μετὰ ταῦτα εὕρισκει αὐτὸν ὁ 14
 Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἴδε ὑγιῆς² γέγονας: μηκέτι⁴
 ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν⁵ τί σοι γένηται. Ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ 15
 ἀνήγγειλεν⁶ τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.² Καὶ 16
 διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν
 ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο 17
 αὐτοῖς, Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καὶ ἐργάζομαι. Διὰ τοῦτο 18
 οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυνεν
 τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον⁷ ἑαυτὸν
 ποιῶν τῷ θεῷ.

Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ 19
 δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἄφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μὴ τι βλέπῃ τὸν πατέρα
 ποιούντα: ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. Ὁ γὰρ 20
 πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ: καὶ

¹ κράββατος, ου, ὁ, mattress, pallet. ² ὑγιῆς, whole, healthy. ³ ἐκνεύω, turn aside, withdraw. ⁴ μηκέτι, no longer. ⁵ χεῖρων, worse. ⁶ ἀναγγέλλω, announce, report. ⁷ ἴσος, equal, identical.

μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. Ὡςπερ γὰρ ὁ 21
 πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζῶοποιεῖ,¹ οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὕς θέλει
 ζῶοποιεῖ.¹ Οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδέν, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν 22
 δέδωκεν τῷ υἱῷ: ἵνα πάντες τιμῶσιν² τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσιν² τὸν 23
 πατέρα. Ὁ μὴ τιμῶν² τὸν υἱόν, οὐ τιμᾷ² τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα
 αὐτόν. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ 24
 πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον: καὶ εἰς κρίσιν οὐκ
 ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν³ ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν. Ἀμὴν ἀμὴν 25
 λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς
 φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. Ὡςπερ γὰρ ὁ 26
 πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκεν καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν
 ἑαυτῷ: καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου 27
 ἐστίν. Μὴ θαυμάζετε τοῦτο: ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ἣ πάντες οἱ ἐν τοῖς 28
 μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται, οἱ τὰ 29
 ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς: οἱ δὲ τὰ φαῦλα⁴ πράξαντες, εἰς
 ἀνάστασιν κρίσεως.

Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἅπ' ἑμαυτοῦ οὐδέν: καθὼς ἀκούω, κρίνω: καὶ ἡ 30
 κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν: ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ
 θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός. Ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἡ 31

¹ ζῶοποιέω, make alive, make to live. ² τιμάω, honor, value at a price. ³ μεταβαίνω, depart, leave. ⁴ φαῦλος, worthless, bad.

μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, 32
καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστὶν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. Ὑμεῖς 33
ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ. Ἐγὼ δὲ οὐ 34
παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς
σωθῆτε. Ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος¹ ὁ καιόμενος² καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ 35
ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι³ πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ἔχω 36
τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου: τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέν μοι ὁ πατήρ
ἵνα τελειώσω⁴ αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ
πατήρ με ἀπέσταλκεν. Καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκεν 37
περὶ ἐμοῦ. Οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε,⁵ οὔτε εἶδος⁶ αὐτοῦ
ἐωράκατε. Καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν 38
ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. Ἐρευνᾶτε⁷ τὰς γραφάς, 39
ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ
μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ: καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρὸς με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. 40
Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω: ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν 42
ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. Ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ 43
πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετε με: ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ
ιδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. Πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ 44
ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ

¹ λύχνος, ου, ὁ, lamp, lantern. ² καίω, burn, ignite. ³ ἀγαλλιᾶω, rejoice, am full of joy. ⁴ τελειόω, fill, fulfill. ⁵ πώποτε, ever yet, any time. ⁶ εἶδος, ους, τό, form, sight. ⁷ ἐρευνᾶω, search diligently.

ζητεῖτε; Μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω¹ ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα: ἔστιν 45

ὁ κατηγορῶν¹ ὑμῶν, Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. Εἰ γὰρ ἐπιστεύετε 46

Μωσῇ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί: περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. Εἰ δὲ τοῖς 47

ἐκείνου γράμμασιν² οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύσετε;

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς πέραν³ τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας, τῆς 6

Τιβεριάδος.⁴ Καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, ὅτι ἐώρων αὐτοῦ τὰ 2

σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. Ἀνῆλθεν⁵ δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ Ἰησοῦς, 3

καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ Πάσχα, ἡ 4

ἐορτὴ τῶν Ἰουδαίων. Ἐπάρας⁶ οὖν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ 5

θεασάμενος⁷ ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν

Φίλιππον, Πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι; Τοῦτο δὲ 6

ἔλεγεν πειράζων αὐτόν: αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἔμελλεν ποιεῖν. Ἀπεκρίθη 7

αὐτῷ Φίλιππος, Διακοσίων⁸ δηναρίων⁹ ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν¹⁰ αὐτοῖς,

ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ¹¹ τι λάβῃ. Λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν 8

αὐτοῦ, Ἀνδρέας¹² ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου, Ἔστιν παιδάριον¹³ ἐν 9

ᾧδε, ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους¹⁴ καὶ δύο ὀψάρια:¹⁵ ἀλλὰ ταῦτα τί

ἐστιν εἰς τοσούτους;¹⁶ Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς, Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους 10

ἀναπεσεῖν.¹⁷ Ἦν δὲ χόρτος¹⁸ πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. Ἀνέπεσον¹⁷ οὖν οἱ

¹ κατηγορέω, accuse, charge. ² γράμμα, τος, τό, letter, writings. ³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ⁵ ἀνέρχομαι, go up, come up. ⁶ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁷ θεάομαι, look at, behold. ⁸ διακόσιοι, two hundred, 200. ⁹ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ¹⁰ ἀρκέω, assist, suffice. ¹¹ βραχύς, short, little. ¹² Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ¹³ παιδάριον, ου, τό, child, young boy. ¹⁴ κριθίνος, made of barley flour, made of barley. ¹⁵ ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ¹⁶ τοσούτος, so great, so much. ¹⁷ ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹⁸ χόρτος, ου, ὁ, grass, hay.

ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν¹ ὥσει² πεντακισχίλιοι.³ Ἔλαβεν δὲ τοὺς ἄρτους ὁ 11
 Ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκεν⁴ τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς
 ἀνακειμένοις·⁵ ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων⁶ ὅσον ἤθελον. Ὡς δὲ 12
 ἐνεπλήσθησαν,⁷ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Συναγάγετε τὰ
 περισσεύσαντα κλάσματα,⁸ ἵνα μὴ τι ἀπόληται. Συνήγαγον οὖν, καὶ 13
 ἐγέμισαν⁹ δώδεκα κοφίνους¹⁰ κλασμάτων⁸ ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν
 κριθίνων,¹¹ ἃ ἐπερίσσευσεν τοῖς βεβρωκόσιν.¹² Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες 14
 ὃ ἐποίησεν σημεῖον ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς¹³ ὁ
 προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. Ἰησοῦς οὖν γινούς ὅτι μέλλουσιν 15
 ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάζειν¹⁴ αὐτόν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα,
 ἀνεχώρησεν¹⁵ εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος.
 Ὡς δὲ ὀψία¹⁶ ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ 16
 ἐμβάντες¹⁷ εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν¹⁸ τῆς θαλάσσης εἰς
 Καπερναοῦμ.¹⁹ Καὶ σκοτία²⁰ ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς
 αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς. Ἡ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος²¹ διηγείρετο. 18
 Ἐληλακότες²³ οὖν ὡς σταδίου²⁴ εἴκοσι²⁵ πέντε ἢ τριάκοντα,²⁶ 19
 θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ

¹ ἀριθμός, οὐ, ὁ, number, total. ² ὥσει, like, about. ³ πεντακισχίλιοι, five thousand, 5000. ⁴ διαδίδωμι, distribute, give. ⁵ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ⁶ ὀψάριον, οὐ, τό, fish, little fish. ⁷ ἐμπίπλημι, fill up, satisfy. ⁸ κλάσμα, τος, τό, broken piece, fragment. ⁹ γεμίζω, fill, load. ¹⁰ κόφινος, οὐ, ὁ, basket, large basket. ¹¹ κρίθινος, made of barley flour, made of barley. ¹² βιβρώσκω, eat, consume. ¹³ ἀληθῶς, truly, really. ¹⁴ ἀρπάζω, seize, snatch. ¹⁵ ἀναχωρέω, depart, withdraw. ¹⁶ ὄψιος, late. ¹⁷ ἐμβαίνω, embark. ¹⁸ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ¹⁹ Καπερναοῦμ, ἢ, Capernaum. ²⁰ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ²¹ πνέω, blow. ²² διεγείρω, arouse completely, stir up. ²³ ἐλαύνω, drive or push, row. ²⁴ στάδιον, οὐ, τό, stadia, length of a stadium. ²⁵ εἴκοσι, twenty, 20. ²⁶ τριάκοντα, thirty, 30.

πλοίου γινόμενον: καὶ ἐφοβήθησαν. Ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Ἐγώ εἰμι: μὴ 20
φοβεῖσθε. Ἦθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον: καὶ εὐθέως τὸ 21
πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.

Τῇ ἐπαύριον¹ ὁ ὄχλος ὁ ἐστηκὼς πέραν² τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον 22
ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἐν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν⁴ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ
ὅτι οὐ συνεισῆλθεν⁵ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον,³
ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον – ἀλλὰ δὲ ἦλθεν πλοιάρια³ ἐκ 23
Τιβεριάδος⁶ ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος
τοῦ κυρίου – ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ 24
μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν⁴ αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς
Καπερναούμ,⁷ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν. Καὶ εὐρόντες αὐτὸν πέραν² τῆς 25
θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, Ραββί, πότε ὧδε γέγονας; Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ 26
Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε
σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.⁸ Ἐργάζεσθε 27
μὴ τὴν βρώσιν⁹ τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρώσιν⁹ τὴν μένουσαν εἰς
ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει: τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ
ἐσφράγισεν,¹⁰ ὁ θεός. Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Τί ποιῶμεν, ἵνα 28
ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 29

¹ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ² πέραν, on the other side of, beyond (gen). ³ πλοιάριον, ου, τό, small boat, little boat. ⁴ ἐμβαίνω, embark. ⁵ συνεισερχομαι, enter together, enter together with. ⁶ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ⁷ Καπερναούμ, ἡ, Capernaum. ⁸ χορτάζω, eat until full, be filled. ⁹ βρώσις, εως, ἡ, eating, food. ¹⁰ σφραγίζω, seal, set a seal upon.

Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν
 ἐκεῖνος. Εἶπον οὖν αὐτῷ, Τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ 30
 πιστεύσωμέν σοι; Τί ἐργάζῃ; Οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα¹ ἔφαγον ἐν τῇ 31
 ἐρήμῳ, καθὼς ἐστιν γεγραμμένον, Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν
 αὐτοῖς φαγεῖν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ 32
 Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἀλλ' ὁ πατήρ μου
 δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. Ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ 33
 θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. 34
 Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. 35
 Εἶπεν δὲ αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς· ὁ ἐρχόμενος πρὸς
 με οὐ μὴ πεινάσῃ·² καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ³ πώποτε.⁴ Ἄλλ' 36
 εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἐωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε. Πᾶν ὃ δίδωσίν μοι ὁ 37
 πατήρ πρὸς ἐμὲ ἤξει· καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. 38
 Ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν,
 ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. Τοῦτο δὲ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ 39
 πέμψαντός με πατρός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέν μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ,
 ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Τοῦτο δὲ ἐστιν τὸ θέλημα τοῦ 40
 πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτόν, ἔχῃ
 ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

¹ μάννα, τό, manna. ² πεινάω, hunger, am hungry. ³ διψάω, thirst, thirst for. ⁴ πώποτε, ever yet, any time.

Ἐγόγγυζον¹ οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ 41
 καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς 42
 Ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἶδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; Πῶς οὖν λέγει
 οὗτος ὅτι Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα; Ἀπεκρίθη οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ 43
 εἶπεν αὐτοῖς, Μὴ γογγύζετε¹ μετ' ἀλλήλων. Οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν 44
 πρὸς με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἐλκύσῃ² αὐτόν, καὶ ἐγὼ
 ἀναστήσω αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἔστιν γεγραμμένον ἐν τοῖς 45
 προφήταις, Καὶ ἔσονται πάντες διδασκτοὶ³ θεοῦ. Πᾶς οὖν ὁ ἀκούων
 παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν, ἔρχεται πρὸς με. Οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις 46
 ἐώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἐώρακεν τὸν πατέρα. Ἀμὴν 47
 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. Ἐγὼ εἰμι ὁ 48
 ἄρτος τῆς ζωῆς. Οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα⁴ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ 49
 ἀπέθανον. Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις 50
 ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ 51
 οὐρανοῦ καταβάς· ἐὰν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν
 αἰῶνα. Καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σὰρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω
 ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.

¹ γογγύζω, mutter, murmur. ² ἐλκύω, drag, draw. ³ διδασκτός, instructed, taught. ⁴ μάννα, τό, manna.

Ἐμάχοντο¹ οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς δύναται οὗτος 52

ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν 53

λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πίνητε

αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. Ὁ τρώγων² μου τὴν σάρκα 54

καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ

ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθῶς³ ἐστὶν βρώσις,⁴ καὶ τὸ αἷμά 55

μου ἀληθῶς³ ἐστὶν πόσις.⁵ Ὁ τρώγων² μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ 56

αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ. Καθὼς ἀπέστειλén με ὁ ζῶν πατήρ, 57

καὶ ἐγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα: καὶ ὁ τρώγων² με, καὶ κεῖνος⁶ ζήσεται δι' ἐμέ. 58

Οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς: οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ

πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα,⁷ καὶ ἀπέθανον: ὁ τρώγων² τοῦτον τὸν ἄρτον,

ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν 59

Καπερναοῦμ.⁸

Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, Σκληρός⁹ ἐστὶν 60

οὗτος ὁ λόγος: τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν; Εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ 61

ὅτι γογγύζουσιν¹⁰ περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο

ὑμᾶς σκανδαλίζει; Ἐὰν οὖν θεωρῇτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου 62

ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;¹¹ Τὸ πνεῦμά ἐστιν τὸ ζωοποιῶν,¹² ἢ 63

¹ μάχομαι, fight, quarrel. ² τρώγω, gnaw, crunch. ³ ἀληθῶς, truly, really. ⁴ βρώσις, εἶδος, ἢ, eating, food. ⁵ πόσις, εἶδος, ἢ, drinking, drink. ⁶ κακεῖνος, and he, and she. ⁷ μάννα, τό, manna. ⁸ Καπερναοῦμ, ἢ, Capernaum. ⁹ σκληρός, hard, rough. ¹⁰ γογγύζω, mutter, murmur. ¹¹ πρότερον, formerly, before. ¹² ζωοποιέω, make alive, make to live.

σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ¹ οὐδέν· τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστιν
καὶ ζωὴ ἐστιν. Ἄλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἱ οὐ πιστεύουσιν. Ἦδει γὰρ ἐξ 64
ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς, τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ
παραδώσων αὐτόν. Καὶ ἔλεγεν, Διὰ τοῦτο εἶρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς 65
δύναται ἐλθεῖν πρὸς με, ἐὰν μὴ ᾗ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.

Ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπήλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι 66
μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, Μὴ καὶ 67
ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν; Ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, πρὸς 68
τίνα ἀπελευσόμεθα; Ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. Καὶ ἡμεῖς 69
πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ
ζώντος. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα 70
ἐξελεξάμην,² καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν; Ἔλεγεν δὲ τὸν Ἰούδαν 71
Σίμωνος Ἰσκαριώτην·³ οὗτος γὰρ ἔμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ
τῶν δώδεκα.

Καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ᾔθελεν ἐν τῇ 7
Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. Ἦν δὲ 2
ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ Σκηνοπηγία.⁴ Εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ 3
ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Μετάβηθι⁵ ἐντεῦθεν,⁶ καὶ ὑπάγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα

¹ ὠφελέω, profit, help. ² ἐκλέγομαι, choose, elect. ³ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁴ σκηνοπηγία, ας, ἡ, Feast Booths or Tabernacles. ⁵ μεταβαίνω, depart, leave. ⁶ ἐντεῦθεν, hence, on each side.

καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσιν τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. Οὐδεὶς γὰρ ἐν 4
 κρυπτῷ¹ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. Εἰ ταῦτα ποιεῖς,
 φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. Οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον 5
 εἰς αὐτόν. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐπω² πάρεστιν,³ 6
 ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος⁴ πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος.⁵ Οὐ δύναται ὁ κόσμος 7
 μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα
 αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. Ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὐπω 8
 ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὐπω πεπλήρωται.
 Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ. 9

Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν, 10
 οὐ φανερώς,⁶ ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.¹ Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ 11
 ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον, Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; Καὶ γογγυσμὸς⁷ πολὺς περὶ 12
 αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις· οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι Ἄγαθός ἐστιν· ἄλλοι ἔλεγον,
 Οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. Οὐδεὶς μέντοι⁸ παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ 13
 αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.

Ἦδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσοῦσης,⁹ ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἐδίδασκεν. 14
 Καὶ ἐθαύμαζον οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς οὗτος γράμματα¹⁰ οἶδεν, μὴ 15
 μεμαθηκώς; Ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἡ ἐμὴ διδαχὴ 16

¹ κρυπτός, hidden, secret. ² οὐπω, not yet. ³ πάρεμι, be present, have arrived. ⁴ ὑμέτερος, your. ⁵ ἕτοιμος, ready, prepared. ⁶ φανερώς, openly, publicly.

⁷ γογγυσμός, οὐ, ὅ, grumbling, murmuring. ⁸ μέντοι, yet, however. ⁹ μεσώω, be in the middle, in the midst. ¹⁰ γράμμα, τος, τό, letter, writings.

οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. Ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ 17
 ποιεῖν, γινώσεται περὶ τῆς διδασχῆς, πότερον¹ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, ἢ ἐγὼ
 ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ. Ὁ ἀφ' ἐαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ 18
 δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθής ἐστιν, καὶ
 ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. Οὐ Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ 19
 οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον; Τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; Ἀπεκρίθη ὁ 20
 ὄχλος καὶ εἶπεν, Δαιμόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι; Ἀπεκρίθη 21
 Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν ἔργον ἐποίησα, καὶ πάντες θαυμάζετε. Διὰ 22
 τοῦτο Μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν – οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωσέως
 ἐστίν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων – καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε² ἄνθρωπον. 23
 Εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος
 Μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε³ ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῇ⁴ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; 24
 Μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν,⁵ ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε.

Ἐλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν,⁶ Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν 25
 ἀποκτεῖναι; Καὶ ἶδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. Μήποτε 26
 ἀληθῶς⁷ ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς⁷ ὁ χριστός; Ἀλλὰ 27
 τοῦτον οἶδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς
 γινώσκει πόθεν ἐστίν. Ἐκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ Ἰησοῦς καὶ 28
 λέγων, Καμὲ οἶδατε, καὶ οἶδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ

¹ πότερος, which of two, whether. ² περιτέμνω, circumcize, circumcise. ³ χολᾶω, be angry, am angry with. ⁴ ὑγιής, whole, healthy. ⁵ ὄψις, εὐς, ἡ, outward appearance, face. ⁶ Ἱεροσολυμίτης, ου, ὁ, inhabitant of Jerusalem, Jerusalemite. ⁷ ἀληθῶς, truly, really.

ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε. Ἐγὼ 29
οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, καὶ κεῖνός¹ με ἀπέστειλεν. Ἐζήτουν οὖν 30
αὐτὸν πιάσαι.² Καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν³ ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὐπω⁴
ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. Πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, 31
καὶ ἔλεγον ὅτι Ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι⁵ πλείονα σημεῖα τούτων
ποιήσει ὢν οὗτος ἐποίησεν; Ἦκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου 32
γογγύζοντος⁶ περὶ αὐτοῦ ταῦτα· καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας⁷ οἱ
Φαρισαῖοι καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα πιάσωσιν² αὐτόν. Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, 33
Ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με. 34
Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὐρήσετε· καὶ ὅπου εἰμι ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε
ἐλθεῖν. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, Ποῦ οὗτος μέλλει 35
πορεύεσθαι ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὐρήσομεν αὐτόν; Μὴ εἰς τὴν διασποράν⁸ τῶν
Ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς Ἑλληνας; Τίς ἐστιν 36
οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπεν, Ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὐρήσετε· καὶ ὅπου εἰμι
ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἰστῆκει ὁ Ἰησοῦς καὶ 37
ἔκραξεν, λέγων, Ἐάν τις διψᾷ,⁹ ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. Ὁ 38
πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ¹⁰ ἐκ τῆς κοιλίας¹¹

¹ καὶ κεῖνος, and he, and she. ² πιάζω, take, lay hold of. ³ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁴ οὐπω, not yet. ⁵ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ⁶ γογγύζω, mutter, murmur. ⁷ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁸ διασπορά, ἄς, ἡ, diaspora, dispersion. ⁹ διψάω, thirst, thirst for. ¹⁰ ποταμός, οὐ, ὁ, river, stream. ¹¹ κοιλία, ἀς, ἡ, belly, womb.

αὐτοῦ ρεύσουσιν¹ ὕδατος ζῶντος. Τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος 39
 οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν: οὕτω γὰρ ἦν πνεῦμα
 ἅγιον, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω² ἐδοξάσθη. Πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου 40
 ἀκούσαντες τὸν λόγον ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς³ ὁ προφήτης. 41
 Ἄλλοι ἔλεγον, Οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. Ἄλλοι ἔλεγον, Μὴ γὰρ ἐκ τῆς
 Γαλιλαίας ὁ χριστὸς ἔρχεται; Οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος 42
 Δαυὶδ, καὶ ἀπὸ Βηθλεέμ,⁴ τῆς κώμης ὅπου ἦν Δαυὶδ, ὁ χριστὸς ἔρχεται
 ; Σχίσμα⁵ οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν. Τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν 43
 πιάσαι⁶ αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν⁷ ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας.

Ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται⁸ πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ Φαρισαίους: καὶ εἶπον 45
 αὐτοῖς ἐκεῖνοι, Διὰ τί οὐκ ἡγάγετε αὐτόν; Ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται,⁸ 46
 Οὐδέποτε⁹ οὕτως ἐλάλησεν ἄνθρωπος, ὥς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. 47
 Ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι, Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε; Μή 48
 τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν, ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων; Ἀλλ' ὁ 49
 ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον ἐπικατάρτοι¹⁰ εἰσιν. Λέγει 50
 Νικόδημος¹¹ πρὸς αὐτούς – ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτόν, εἷς ὢν ἐξ
 αὐτῶν – Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' 51
 αὐτοῦ πρότερον¹² καὶ γινῶ τί ποιεῖ; Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Μὴ 52

¹ ῥέω, flow. ² οὐδέπω, not yet, still not. ³ ἀληθῶς, truly, really. ⁴ Βηθλεέμ, ἢ, Bethlehem. ⁵ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ⁶ πιάζω, take, lay hold of. ⁷ ἐπιβάλλω, lay upon, throw upon. ⁸ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁹ οὐδέποτε, never. ¹⁰ ἐπικατάρτος, cursed, accursed. ¹¹ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ¹² πρότερον, formerly, before.

καὶ σὺ ἐκ τῆς Γαλιλαίας εἶ; Ἐρεύνησον¹ καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς
 Γαλιλαίας οὐκ ἐγγήγερται. Καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ: 53

Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.² 8

Ὁρθρου³ δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο: καὶ 2
 καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς. Ἄγουσιν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι 3
 πρὸς αὐτὸν γυναῖκα ἐν μοιχείᾳ⁴ καταληφθεῖσαν: ⁵ καὶ στήσαντες αὐτὴν
 ἐν μέσῳ, λέγουσιν αὐτῷ, πειράζοντες, Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνή 4
 κατελήφθη⁵ ἐπ' αὐτοφόρῳ μοιχευομένη.⁶ Ἐν δὲ τῷ νόμῳ Μωσῆς ἡμῖν 5
 ἐνετείλατο⁷ τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι:⁸ σὺ οὖν τί λέγεις; Τοῦτο δὲ 6
 ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν, ἵνα ἔχωσιν κατηγορεῖν⁹ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς
 κάτω¹⁰ κύψας, ¹¹ τῷ δακτύλῳ¹² ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος.
 Ὡς δὲ ἐπέμενον¹⁴ ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνακύψας¹⁵ εἶπεν πρὸς αὐτούς, Ὁ 7
 ἀναμάρτητος¹⁶ ὑμῶν, πρῶτον ἐπ' αὐτὴν τὸν λίθον βαλέτω. Καὶ πάλιν 8
 κάτω¹⁰ κύψας¹¹ ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν. Οἱ δέ, ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ τῆς 9
 συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι,¹⁷ ἐξήρχοντο εἰς καθ' εἷς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν
 πρεσβυτέρων: καὶ κατελείφθη¹⁸ μόνος ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ
 οὔσα. Ἀνακύψας¹⁵ δὲ ὁ Ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμενος¹⁹ πλὴν τῆς 10

¹ ἐρευνάω, search diligently. ² ἐλαία, ας, ἡ, olive tree. ³ ὄρθρος, ου, ὁ, daybreak, dawn. ⁴ μοιχεία, ας, ἡ, adultery. ⁵ καταλαμβάνω, overtake, apprehend. ⁶ μοιχεύω, commit adultery. ⁷ ἐντέλλομαι, command, give orders. ⁸ λιθοβολέω, pelt with stones, stone. ⁹ κατηγορέω, accuse, charge. ¹⁰ κάτω, down, below. ¹¹ κύπτω, bow down, stoop. ¹² δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ¹³ προσποιέω, pretend, regard. ¹⁴ ἐπιμένω, continue, remain. ¹⁵ ἀνακύπτω, straighten up, stand erect. ¹⁶ ἀναμάρτητος, without sin, without blame. ¹⁷ ἐλέγχω, convict, reprove. ¹⁸ καταλείπω, leave, leave behind. ¹⁹ θεάομαι, look at, behold.

γυναικός, εἶπεν αὐτῇ, Ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί¹ σου; Οὐδεῖς σε κατέκρινεν;² Ἡ δὲ εἶπεν, Οὐδεῖς, κύριε. Εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ ἐγώ 11 σε κρίνω: πορεύου καὶ μηκέτι³ ἀμάρτανε.

Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν λέγων, Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου: 12 ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ,⁴ ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι, Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς: ἡ 13 μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, 14 Κἀν⁵ ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου: ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπάγω: ὑμεῖς δὲ οὐκ οἶδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω. Ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε: ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα. 15 Καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν: ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ. Καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ⁶ 17 γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν. Ἐγώ εἰμι ὁ 18 μαρτυρῶν περὶ ἑμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. 19 Ἐλεγον οὖν αὐτῷ, Ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὔτε ἐμὲ οἶδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου: εἰ ἐμὲ ᾔδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ᾔδειτε ἄν. Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ,⁷ 20 διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ: καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν⁸ αὐτόν, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

¹ κατήγορος, ου, ὁ, accuser, prosecutor. ² κατακρίνω, condemn. ³ μηκέτι, no longer. ⁴ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ⁵ καὶ, and if, even if. ⁶ ὑμέτερος, your. ⁷ γαζοφυλάκιον, ου, τό, treasury. ⁸ πιάζω, take, lay hold of.

Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ 21

ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε: ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Μήτι¹ ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει, Ὅπου ἐγὼ 22

ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω 23

ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω³ εἰμί: ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ

εἰμί ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς 24

ἁμαρτίαις ὑμῶν: ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν

ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Σὺ τίς εἶ; Καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ 25

Ἰησοῦς, Τὴν ἀρχὴν ὃ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν. Πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν 26

καὶ κρίνειν: ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθὴς ἐστιν, καὶ ἐγὼ ἃ ἤκουσα παρ'

αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον. Οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα 27

αὐτοῖς ἔλεγεν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὅταν ὑψώσῃτε⁴ τὸν υἱὸν τοῦ 28

ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι, καὶ ἀπ' ἑμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν,

ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ: καὶ ὁ πέμψας με 29

μετ' ἐμοῦ ἐστιν: οὐκ ἀφῆκέν με μόνον ὁ πατήρ, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ⁵

αὐτῷ ποιῶ πάντοτε. Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς 30

αὐτόν.

¹ μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ² κάτω, down, below. ³ ἄνω, up, above. ⁴ ὑψόω, lift up, exalt. ⁵ ἀρεστός, pleasing, desirable.

Ἐλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους, Ἐὰν 31
 ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς¹ μαθηταί μου ἐστέ: καὶ 32
 γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει² ὑμᾶς. 33
 Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ
 δεδουλεύκαμεν πώποτε.³ πῶς σὺ λέγεις ὅτι Ἐλεύθεροι⁴ γενήσεσθε; 34
 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν
 ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας. Ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ 35
 εἰς τὸν αἰῶνα: ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς 36
 ἐλευθερώσῃ,² ὄντως⁵ ἐλεύθεροι⁴ ἔσεσθε. Οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε: 37
 ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτείνειν, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ⁶ ἐν ὑμῖν. Ἐγὼ 38
 ὁ ἐώρακα παρὰ τῷ πατρὶ μου, λαλῶ: καὶ ὑμεῖς οὖν ὁ ἐωράκατε παρὰ τῷ
 πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε. Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Ὁ πατὴρ ἡμῶν 39
 Ἀβραάμ ἐστιν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ
 ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε. Νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτείνειν, ἄνθρωπον ὃς 40
 τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ: τοῦτο
 Ἀβραάμ οὐκ ἐποίησεν. Ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. Εἶπον 41
 οὖν αὐτῷ, Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα: ἓνα πατέρα ἔχομεν, τὸν
 θεόν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἅν 42
 ἐμέ: ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἤκω: οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ

¹ ἀληθῶς, truly, really. ² ἐλευθερώω, set free, exempt (from liability). ³ πώποτε, ever yet, any time. ⁴ ἐλεύθερος, free, delivered from obligation. ⁵ ὄντως, really, indeed. ⁶ χωρεῖω, make room for, hold.

ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν. Διὰ τί τὴν λαλίαν¹ τὴν ἐμὴν οὐ 43
 γινώσκετε; Ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμὸν. Ὑμεῖς ἐκ τοῦ 44
 πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε
 ποιεῖν. Ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος² ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ
 ἔστηκεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. Ὅταν λαλήῃ τὸ ψεῦδος,³ ἐκ τῶν
 ιδίων λαλεῖ: ὅτι ψεύστης⁴ ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν 45
 ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετε μοι. Τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει⁵ με περὶ 46
 ἁμαρτίας; Εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετε μοι; Ὁ ὢν ἐκ 47
 τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει: διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι
 ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ. Ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, Οὐ 48
 καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρείτης⁶ εἶ σύ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις; 49
 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ⁷ τὸν πατέρα μου,
 καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ⁸ με. Ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου: ἔστιν ὁ ζητῶν 50
 καὶ κρίνων. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, 51
 θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, 52
 Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. Ἀβραάμ ἀπέθανεν καὶ οἱ
 προφῆται, καὶ σὺ λέγεις, Ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ
 γεύσῃται⁹ θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. Μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν 53
 Ἀβραάμ, ὅστις ἀπέθανεν; Καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον: τίνα σεαυτὸν σὺ

¹ λαλία, ᾤ, ἡ, speech, way of talking. ² ἀνθρωποκτόνος, ου, ὁ, murderer. ³ ψεῦδος, ους, τό, lie. ⁴ ψεύστης, ου, ὁ, liar, deceiver. ⁵ ἐλέγχω, convict, reprove.

⁶ Σαμαρείτης, ου, ὁ, Samaritan. ⁷ τιμᾶω, honor, value at a price. ⁸ ἀτιμάζω, dishonor, disgrace. ⁹ γεύομαι, taste, experience.

ποιεῖς; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐὰν ἐγὼ δοξάζω ἑμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν 54
 ἐστιν: ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι Θεὸς ἡμῶν
 ἐστιν, καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν: ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν, καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ 55
 οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῶν, ψεύστης:¹ ἀλλ' οἶδα αὐτόν, καὶ τὸν
 λόγον αὐτοῦ τηρῶ. Ἀβραὰμ ὁ πατήρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο² ἵνα ἴδῃ τὴν 56
 ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη. Εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς 57
 αὐτόν, Πεντήκοντα³ ἔτη οὐπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἐώρακας; Εἶπεν 58
 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν⁴ Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ
 εἰμι. Ἦσαν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν: Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη,⁵ καὶ 59
 ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν: καὶ παρήγεν⁶ οὕτως.

Καὶ παράγων⁶ εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.⁷ Καὶ ἠρώτησαν αὐτόν 9
 οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, Ῥαββί, τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς⁸
 αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὔτε οὗτος ἡμαρτεν 3
 οὔτε οἱ γονεῖς⁸ αὐτοῦ: ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. 4
 Ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρας ἐστίν: ἔρχεται
 νύξ, ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. Ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾶ, φῶς εἰμι 5
 τοῦ κόσμου. Ταῦτα εἰπὼν, ἔπτυσεν⁹ χαμαί,¹⁰ καὶ ἐποίησεν πηλὸν¹¹ ἐκ 6
 τοῦ πτύσματος,¹² καὶ ἐπέχρισεν¹³ τὸν πηλὸν¹¹ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ

¹ ψεύστης, ου, ὁ, liar, deceiver. ² ἀγαλλιάω, rejoice, am full of joy. ³ πενήκοντα, fifty, 50. ⁴ πρὶν, before, formerly. ⁵ κρύπτω, conceal, hide. ⁶ παράγω, pass by, depart. ⁷ γενετή, ἡς, ἡ, birth. ⁸ γονεὺς, ἕως, ὁ, parent. ⁹ πτύω, spit. ¹⁰ χαμαί, on or to the ground. ¹¹ πηλός, οὐ, ὁ, clay, mud. ¹² πτύσμα, τος, τό, saliva, spittle. ¹³ ἐπιχρίω, anoint, spread on.

τυφλοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὑπαγε νίψαι¹ εἰς τὴν κολυμβήθραν² τοῦ 7
 Σιλωάμ³ – ὃ ἐρμηνεύεται,⁴ Ἀπεσταλμένος. Ἀπήλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο,¹
 καὶ ἦλθεν βλέπων. Οἱ οὖν γείτονες⁵ καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ 8
 πρότερον⁶ ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθηήμενος καὶ
 προσαιτῶν;⁷ Ἄλλοι ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν: ἄλλοι δὲ ὅτι Ὅμοιος αὐτῷ 9
 ἐστιν. Ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι Ἐγὼ εἰμι. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Πῶς 10
 ἀνέωχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Ἄνθρωπος 11
 λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν⁸ ἐποίησεν, καὶ ἐπέχρισέν⁹ μου τοὺς
 ὀφθαλμούς, καὶ εἶπέν μοι, Ὑπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν² τοῦ Σιλωάμ,³
 καὶ νίψαι.¹ Ἀπελθὼν δὲ καὶ νιψάμενος,¹ ἀνέβλεψα. Εἶπον οὖν αὐτῷ, 12
 Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; Λέγει, Οὐκ οἶδα.

Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους, τὸν ποτε τυφλόν. Ἦν δὲ 13
 σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν⁸ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς
 ὀφθαλμούς. Πάλιν οὖν ἡρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι, πῶς 15
 ἀνέβλεψεν. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Πηλὸν⁸ ἐπέθηκέν μου ἐπὶ τοὺς
 ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην,¹ καὶ βλέπω. Ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων 16
 τινές, Οὗτος ὁ ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν παρὰ τοῦ θεοῦ, ὅτι τὸ σάββατον οὐ
 τηρεῖ. Ἄλλοι ἔλεγον, Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα
 σημεῖα ποιεῖν; Καὶ σχίσμα¹⁰ ἦν ἐν αὐτοῖς. Λέγουσιν τῷ τυφλῷ πάλιν, 17

¹ νίπτω, wash. ² κολυμβήθρα, ας, ἡ, pool, swimming-place. ³ Σιλωάμ, ὁ, Siloam. ⁴ ἐρμηνεύω, interpret, translate. ⁵ γείτων, ονος, ὁ, neighbor. ⁶ πρότερον, formerly, before. ⁷ προσαιτέω, beg. ⁸ πηλός, οῦ, ὁ, clay, mud. ⁹ ἐπιχρίω, anoint, spread on. ¹⁰ σχίσμα, τος, τό, tear, division.

Σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἡνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; Ὁ δὲ εἶπεν
 ὅτι Προφήτης ἐστίν. Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι 18
 τυφλὸς ἦν καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου¹ ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς² αὐτοῦ τοῦ
 ἀναβλέψαντος, καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς 19
 ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; Πῶς οὖν ἄρτι βλέπει; 20
 Ἀπεκρίθησαν δὲ αὐτοῖς οἱ γονεῖς² αὐτοῦ καὶ εἶπον, Οἶδαμεν ὅτι οὗτός
 ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη: πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ 21
 οἶδαμεν: ἢ τίς ἡνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν: αὐτὸς
 ἡλικίαν³ ἔχει: αὐτὸν ἐρωτήσατε, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει. Ταῦτα 22
 εἶπον οἱ γονεῖς² αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους: ἤδη γὰρ
 συνετέθειντο⁴ οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστόν,
 ἀποσυνάγωγος⁵ γένηται. Διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς² αὐτοῦ εἶπον ὅτι Ἑλικίαν³ 23
 ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε. Ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν 24
 τυφλός, καὶ εἶπον αὐτῷ, Δὸς δόξαν τῷ θεῷ: ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι ὁ
 ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν. Ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Εἰ 25
 ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα: ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν, ἄρτι βλέπω. Εἶπον 26
 δὲ αὐτῷ πάλιν, Τί ἐποίησέν σοι; Πῶς ἡνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; 27
 Ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε. Τί πάλιν θέλετε
 ἀκούειν; Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι; Ἐλοιδόρησαν⁶ 28

¹ ὅτου, until. ² γονεῖς, ἕως, ὁ, parent. ³ ἡλικία, ας, ἡ, maturity, age. ⁴ συντίθημι, agree, make an agreement. ⁵ ἀποσυνάγωγος, expelled from the congregation. ⁶ λοιδορέω, abuse, revile.

αὐτόν, καὶ εἶπον, Σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωσέως ἐσμὲν
 μαθηταί. Ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωσῆ λελάληκεν ὁ θεός· τοῦτον δὲ οὐκ 29
 οἶδαμεν πόθεν ἐστίν. Ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν γὰρ 30
 τούτῳ θαυμαστόν¹ ἐστίν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστίν, καὶ ἀνέωξέν
 μου τοὺς ὀφθαλμούς. Οἶδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει· 31
 ἀλλ' ἐὰν τις θεοσεβῇ² ἢ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει. Ἐκ 32
 τοῦ αἰῶνος οὐκ ἤκούσθη ὅτι ἡνοιξέν τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ
 γεγεννημένου. Εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἡδύνατο ποιεῖν οὐδέν. 33
 Ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, Ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὄλος, καὶ σὺ
 διδάσκεις ἡμᾶς; Καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

Ἦκουσεν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω· καὶ εὐρών αὐτόν, εἶπεν αὐτῷ, 35
 Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ; Ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Καὶ τίς 36
 ἐστίν, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν; Εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Καὶ 37
 ἑώρακας αὐτόν, καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. Ὁ δὲ ἔφη, 38
 Πιστεύω, κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. Καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Εἰς 39
 κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσιν,
 καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται. Καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων 40
 ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμεν;
 Εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἶχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ 41

¹ θαυμαστός, wonderful, marvelous. ² θεοσεβής, god-fearing, devout.

λέγετε ὅτι Βλέπομεν: ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλήν¹ **10**

τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν,² ἐκεῖνος κλέπτῃς³ ἐστὶν

καὶ ληστής.⁴ Ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας ποιμὴν⁵ ἐστὶν τῶν **2**

προβάτων. Τούτῳ ὁ θυρωρὸς⁶ ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς **3**

αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει⁷ αὐτά. **4**

Καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται: καὶ τὰ

πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ, ὅτι οἶδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ. Ἀλλοτρίῳ⁸ δὲ **5**

οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ: ὅτι οὐκ οἶδασιν τῶν

ἀλλοτρίων⁸ τὴν φωνήν. Ταύτην τὴν παροιμίαν⁹ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς: **6**

ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἢ ἐλάλει αὐτοῖς.

Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ **7**

θύρα τῶν προβάτων. Πάντες ὅσοι ἤλθον κλέπται³ εἰσὶν καὶ λησταί:⁴ **8**

ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα: δι' ἐμοῦ ἐάν τις **9**

εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν¹⁰

εὐρήσει. Ὁ κλέπτῃς³ οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ¹¹ καὶ θύσῃ¹² καὶ **10**

ἀπολέσῃ: ἐγὼ ἤλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσιν, καὶ περισσὸν¹³ ἔχωσιν. Ἐγώ εἰμι **11**

ὁ ποιμὴν⁵ ὁ καλός: ὁ ποιμὴν⁵ ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ

¹ αὐλή, ἤς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ² ἀλλαχόθεν, at another place, by another way. ³ κλέπτῃς, ου, ὁ, thief. ⁴ ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. ⁵ ποιμὴν, ἑνος, ὁ, shepherd. ⁶ θυρωρὸς, οὔ, ὁ, doorkeeper, gatekeeper. ⁷ ἐξάγω, lead out. ⁸ ἀλλότριος, strange, foreign. ⁹ παροιμία, ας, ἡ, proverb, parable. ¹⁰ νομή, ἤς, ἡ, pasture, spreading. ¹¹ κλέπτω, steal. ¹² θύω, sacrifice, kill. ¹³ περισσός, excessive, abundant.

τῶν προβάτων. Ὁ μισθωτός¹ δέ, καὶ οὐκ ὢν ποιμήν,² οὗ οὐκ εἰσὶν τὰ 12
 πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον³ ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβατα,
 καὶ φεύγει: καὶ ὁ λύκος³ ἀρπάζει⁴ αὐτά, καὶ σκορπίζει⁵ τὰ πρόβατα. Ὁ 13
 δὲ μισθωτός¹ φεύγει, ὅτι μισθωτός¹ ἐστίν, καὶ οὐ μέλει⁶ αὐτῷ περὶ τῶν
 προβάτων. Ἐγὼ εἰμι ὁ ποιμήν² ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ 14
 γινώσκονται ὑπὸ τῶν ἐμῶν. Καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ 15
 γινώσκω τὸν πατέρα: καὶ τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων. 16
 Καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς⁷ ταύτης: κακεῖνά⁸ με
 δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσιν: καὶ γενήσεται μία ποίμνη,⁹
 εἷς ποιμήν.² Διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν 17
 μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. Οὐδεὶς αἶρει αὐτήν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ 18
 τίθημι αὐτήν ἀπ' ἐμαυτοῦ. Ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν
 ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. Ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ
 πατρὸς μου.

Σχίσμα¹⁰ οὗν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους. 19
 Ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται:¹¹ τί αὐτοῦ
 ἀκούετε; Ἄλλοι ἔλεγον, Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστιν δαιμονιζομένου:¹² 21
 μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

¹ μισθωτός, οὗ, ὁ, hired servant. ² ποιμήν, ἑνος, ὁ, shepherd. ³ λύκος, ου, ὁ, wolf, jackal. ⁴ ἀρπάζω, seize, snatch. ⁵ σκορπίζω, scatter, disperse. ⁶ μέλει, it is a care, it concerns. ⁷ αὐλή, ἧς, ἡ, courtyard, enclosed open space. ⁸ κακεῖνος, and he, and she. ⁹ ποίμνη, ἧς, ἡ, flock. ¹⁰ σχίσμα, τος, τό, tear, division. ¹¹ μαίνομαι, rage, be furious. ¹² δαιμονίζομαι, am demon possessed.

Ἐγένετο δὲ τὰ Ἑγκαίνια¹ ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμῶν² ἦν· καὶ περιεπάτει 22
 ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ³ Σολομώνος.⁴ Ἐκύκλωσαν⁵ οὖν αὐτὸν οἱ 24
 Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, Ὅπως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; Εἰ σὺ εἶ
 ὁ χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν, 25
 καὶ οὐ πιστεύετε· τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου,
 ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ· ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· οὐ γὰρ ἐστε ἐκ τῶν 26
 προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν. Τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς 27
 μου ἀκούει, καὶ γὰρ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι· καὶ γὰρ ζῶν 28
 αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς· καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ
 ἀρπάσει⁶ τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου. Ὁ πατήρ μου ὃς δέδωκέν μοι, 29
 μείζων πάντων ἐστίν· καὶ οὐδεὶς δύναται ἀρπάξαι⁶ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ
 πατρὸς μου. Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐσμεν. Ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους 30
 οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα λιθάσωσιν⁷ αὐτόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Πολλὰ 32
 καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρὸς μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον
 λιθάζετέ⁷ με; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Περὶ καλοῦ 33
 ἔργου οὐ λιθάζομέν⁷ σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας,⁸ καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος
 ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἔστιν 34
 γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, Ἐγὼ εἶπα, Θεοὶ ἐστε; Εἰ ἐκείνους εἶπεν 35
 θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο – καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ

¹ ἑγκαίνια, ὡν, τό, festival of rededication, renewal. ² χειμῶν, ὦνος, ὁ, winter, storm. ³ στοᾷ, ᾱς, ἡ, portico, colonnade. ⁴ Σολομών, ὦνος, ὁ, Solomon. ⁵ κυκλώω, encircle, surround. ⁶ ἀρπάζω, seize, snatch. ⁷ λιθάζω, throw stones, stone. ⁸ βλασφημία, ἄς, ἡ, blasphemy, reproach.

γραφὴ – ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασεν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς 36

λέγετε ὅτι Βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, Υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι· Εἰ οὐ ποιῶ τὰ 37

ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετε μοι· εἰ δὲ ποιῶ, καὶ¹ ἐμοὶ μὴ 38

πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε· ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν

ἐμοὶ ὁ πατήρ, καὶ γὰρ ἐν αὐτῷ. Ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι·² καὶ 39

ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

Καὶ ἀπῆλθεν πάλιν πέραν³ τοῦ Ἰορδάνου⁴ εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης 40

τὸ πρῶτον βαπτίζων· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ. Καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν, 41

καὶ ἔλεγον ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα

εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθὴ ἦν. Καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς 42

αὐτόν.

¹Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος⁵ ἀπὸ Βηθανίας,⁶ ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ 11

Μάρθας⁷ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα⁸ τὸν κύριον 2

μύρω,⁹ καὶ ἐκμάξασα¹⁰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν¹¹ αὐτῆς, ἥς ὁ

ἀδελφὸς Λάζαρος⁵ ἡσθένει. Ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτόν 3

λέγουσαι, Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, 4

Αὕτη ἡ ἀσθένεια¹² οὐκ ἔστιν πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ

θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς. Ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν 5

¹ καὶ, and if, even if. ² πιάζω, take, lay hold of. ³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴ Ἰορδάνης, ου, ό, Jordan. ⁵ Λάζαρος, ου, ό, Lazarus, Eliezer. ⁶ Βηθανία, ας, ή, Bethany. ⁷ Μάρθα, ας, ή, Martha. ⁸ ἀλείφω, anoint. ⁹ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ¹⁰ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ¹¹ θρίξ, τριχός, ή, hair. ¹² ἀσθένεια, ας, ή, weakness, sickness.

Μάρθαν¹ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον.² Ὡς οὖν ἤκουσεν 6
 ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. Ἐπειτα³ μετὰ 7
 τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς, Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. Λέγουσιν 8
 αὐτῷ οἱ μαθηταί, Ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι⁴ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ
 πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὐχὶ δώδεκά εἰσιν ὥραι τῆς 9
 ἡμέρας; Ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει,⁵ ὅτι τὸ φῶς τοῦ
 κόσμου τούτου βλέπει. Ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει,⁵ 10
 ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. Ταῦτα εἶπεν, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, 11
 Λάζαρος² ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται:⁶ ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω⁷
 αὐτόν. Εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Κύριε, εἰ κεκοίμηται,⁶ σωθήσεται. 12
 Εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ: ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ
 τῆς κοιμήσεως⁸ τοῦ ὕπνου⁹ λέγει. Τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς 14
 παρρησίᾳ, Λάζαρος² ἀπέθανεν. Καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι 15
 οὐκ ἤμην ἐκεῖ: ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. Εἶπεν οὖν Θωμᾶς,¹⁰ ὁ 16
 λεγόμενος Δίδυμος,¹¹ τοῖς συμμαθηταῖς,¹² Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα
 ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

¹ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ² Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ³ ἔπειτα, then, after this. ⁴ λιθάζω, throw stones, stone. ⁵ προσκόπτω, strike against, stumble. ⁶ κοιμάομαι, sleep, fall asleep. ⁷ ἐξυπνίζω, wake up, arouse. ⁸ κοίμησις, εως, ἡ, sleep, resting. ⁹ ὕπνος, ου, ὁ, sleep. ¹⁰ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas. ¹¹ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ¹² συμμαθητής, οὔ, ὁ, fellow disciple.

Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὔρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ 17
 μνημείῳ. Ἦν δὲ ἡ Βηθανία¹ ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἀπὸ σταδίων² 18
 δεκαπέντε·³ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ 19
 Μάρθαν⁴ καὶ Μαρίαν, ἵνα παραμυθῶνται⁵ αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ
 αὐτῶν. Ἡ οὖν Μάρθα,⁴ ὡς ἤκουσεν ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν⁶ 20
 αὐτῷ: Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.⁷ Εἶπεν οὖν Μάρθα⁴ πρὸς τὸν 21
 Ἰησοῦν, Κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει.⁸ Ἀλλὰ καὶ 22
 νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι ὁ θεός. Λέγει αὐτῇ ὁ 23
 Ἰησοῦς, Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. Λέγει αὐτῷ Μάρθα,⁴ Οἶδα ὅτι 24
 ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Εἶπεν αὐτῇ ὁ 25
 Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή: ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καὶ⁹
 ἀποθάνῃ, ζήσεται: καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ 26
 εἰς τὸν αἰῶνα. Πιστεύεις τοῦτο; Λέγει αὐτῷ, Ναί, κύριε: ἐγὼ 27
 πεπίστευκα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον
 ἐρχόμενος. Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἀπῆλθεν, καὶ ἐφώνησεν Μαρίαν τὴν 28
 ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα,¹⁰ εἰπούσα, Ὁ διδάσκαλος πάρεστιν¹¹ καὶ φωνεῖ
 σε. Ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ¹² καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. Οὕτω 29
 δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ ὅπου
 ὑπήντησεν⁶ αὐτῷ ἡ Μάρθα.⁴ Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ 31

¹ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ² στάδιον, οὐ, τό, stadia, length of a stadium. ³ δεκαπέντε, fifteen, 15. ⁴ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ⁵ παραμυθῶμαι, encourage, comfort. ⁶ ὑπαντάω, meet, go to meet. ⁷ καθέζομαι, sit down, am sitting. ⁸ θνήσκω, die, am dying. ⁹ καὶ, and if, even if. ¹⁰ λάθρα, secretly. ¹¹ πάρεμι, be present, have arrived. ¹² ταχύ, quickly, speedily.

οἰκία καὶ παραμυθούμενοι¹ αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν ὅτι ταχέως²
 ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες ὅτι Ὑπάγει εἰς τὸ
 μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. Ἡ οὖν Μαρία, ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, 32
 ἰδοῦσα αὐτόν, ἔπεσεν αὐτοῦ³ εἰς τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ, Κύριε, εἰ ἦς
 ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέν μου ὁ ἀδελφός. Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτήν 33
 κλαίουσαν, καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας,
 ἐνεβριμῆσατο⁴ τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν⁵ ἑαυτόν, καὶ εἶπεν, Ποῦ 34
 τεθείκατε αὐτόν; Λέγουσιν αὐτῷ, Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. Ἐδάκρυσεν⁶ ὁ 35
 Ἰησοῦς. Ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ 36
 αὐτῶν εἶπον, Οὐκ ἡδύνατο οὗτος, ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ
 τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ; Ἰησοῦς οὖν πάλιν 38
 ἐμβριμώμενος⁴ ἐν ἑαυτῷ ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. Ἦν δὲ σπήλαιον,⁷
 καὶ λίθος ἐπέκειτο⁸ ἐπ' αὐτῷ. Λέγει ὁ Ἰησοῦς, Ἄρατε τὸν λίθον. Λέγει 39
 αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος⁹ Μάρθα,¹⁰ Κύριε, ἥδη ὄζει¹¹ τεταρταῖος
 γάρ ἐστιν. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει 40
 τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ; Ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὗ¹³ ἦν ὁ τεθνηκώς⁹ κείμενος. 41
 Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἤρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω,¹⁴ καὶ εἶπεν, Πάτερ, εὐχαριστῶ
 σοι ὅτι ἤκουσάς μου. Ἐγὼ δὲ ᾔδην ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις; ἀλλὰ διὰ 42
 τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα¹⁵ εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σὺ με

¹ παραμυθέομαι, encourage, comfort. ² ταχέως, quickly, soon. ³ αὐτοῦ, there, here. ⁴ ἐμβριμάομαι, be moved with anger, admonish sternly. ⁵ ταράσσω, trouble, agitate. ⁶ δακρύω, weep, shed tears. ⁷ σπήλαιον, ου, τό, cave, den. ⁸ ἐπείκειμαι, lie on, lie upon. ⁹ θνήσκω, die, am dying. ¹⁰ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ¹¹ ὀζω, (emit a) smell, give off an odor. ¹² τεταρταῖος, happening on the fourth day. ¹³ οὗ, where, when. ¹⁴ ἄνω, up, above. ¹⁵ περιῖσθημι, stand around, avoid.

ἀπέστειλας. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασεν,¹ Λάζαρε,² 43
 δεῦρο³ ἔξω. Καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς,⁴ δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς 44
 χεῖρας κειρίαις,⁵ καὶ ἡ ὄψις⁶ αὐτοῦ σουδαρίῳ⁷ περιεδέδετο.⁸ Λέγει αὐτοῖς
 ὁ Ἰησοῦς, Λύσατε αὐτόν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν καὶ 45
 θεασάμενοι⁹ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. Τινὲς δὲ ἐξ 46
 αὐτῶν ἀπήλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ
 Ἰησοῦς.

Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον,¹⁰ καὶ ἔλεγον, Τί 47
 ποιούμεν; Ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ. Ἐὰν ἀφώμεν 48
 αὐτόν οὕτως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν: καὶ ἐλεύσονται οἱ
 Ῥωμαῖοι¹¹ καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος. Εἷς δέ τις ἐξ 49
 αὐτῶν Καϊάφας,¹² ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ¹³ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς,
 Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, οὐδὲ διαλογίζεσθε¹⁴ ὅτι συμφέρει¹⁵ ἡμῖν ἵνα εἷς 50
 ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. 51
 Τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ¹³
 ἐκείνου, προεφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ

¹ κραυγάζω, cry out, cry aloud. ² Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ³ δεῦρο, until now, come here! ⁴ θνήσκω, die, am dying. ⁵ κείρια, ας, ἡ, binding material, wrappings. ⁶ ὄψις, εως, ἡ, outward appearance, face. ⁷ σουδαρίον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ⁸ περιδέω, bind, wrap around. ⁹ θεάομαι, look at, behold. ¹⁰ συνέδριον, ου, τό, council, Sanhedrin. ¹¹ Ῥωμαῖος, ου, ὁ, Roman, Roman citizen. ¹² Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ¹³ ἐνιαυτός, οὔ, year. ¹⁴ διαλογίζομαι, debate, reason. ¹⁵ συμφέρω, bring together, it is profitable.

ἔθνους, καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ 52
 τὰ διεσκορπισμένα¹ συναγάγῃ εἰς ἓν. Ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας 53
 συνεβουλευσάντο² ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.
 Ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν 54
 ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραΐμ³ λεγομένην πόλιν,
 κάκεϊ⁴ διέτριβεν⁵ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ Πάσχα 55
 τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ
 τοῦ Πάσχα, ἵνα ἀγνίσωσιν⁶ ἑαυτούς. Ἐζήτουν οὖν τὸν Ἰησοῦν, καὶ 56
 ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἐστηκότες, Τί δοκεῖ ὑμῖν; Ὅτι οὐ μὴ
 ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; Δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι 57
 ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γινῶ ποῦ ἐστίν, μηνύσῃ,⁷ ὅπως πιάσωσιν⁸ αὐτόν.

Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἕξ⁹ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν,¹⁰ ὅπου ἦν 12
 Λάζαρος¹¹ ὁ τεθνηκώς,¹² ὃν ἡγειρεν ἐκ νεκρῶν. Ἐποίησαν οὖν αὐτῷ 2
 δεῖπνον¹³ ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα¹⁴ διηκόνει· ὁ δὲ Λάζαρος¹¹ εἷς ἦν τῶν
 ἀνακειμένων¹⁵ σὺν αὐτῷ. Ἡ οὖν Μαρία λαβοῦσα λίτραν¹⁶ μύρου¹⁷ 3
 νάρδου¹⁸ πιστικῆς¹⁹ πολυτίμου,²⁰ ἥλειψεν²¹ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, καὶ
 ἐξέμαξεν²² ταῖς θριξίν²³ αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ· ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη

¹ διασκορπίζω, scatter, separate. ² συμβουλεύω, plot, advise. ³ Ἐφραΐμ, ὁ, Ephraim. ⁴ κάκεϊ, and there. ⁵ διατρίβω, continue, tarry. ⁶ ἀγνίζω, purify, cleanse. ⁷ μηνύω, make known, report. ⁸ πιάζω, take, lay hold of. ⁹ ἕξ, six, 6. ¹⁰ Βηθανία, ας, ἡ, Bethany. ¹¹ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ¹² θνήσκω, die, am dying. ¹³ δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹⁴ Μάρθα, ας, ἡ, Martha. ¹⁵ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ¹⁶ λίτρα, ας, ἡ, Roman pound. ¹⁷ μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ¹⁸ νάρδος, ου, ἡ, spikenard, oil of nard. ¹⁹ πιστικός, genuine, pure. ²⁰ πολύτιμος, very precious, costly. ²¹ ἀλείφω, anoint. ²² ἐκμάσσω, wipe dry, wipe. ²³ θρίξ, τριχός, ἡ, hair.

ἐκ τῆς ὁσμῆς¹ τοῦ μύρου.² Λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας 4
 Σίμωνος Ἰσκαριώτης,³ ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι, Διὰ τί τοῦτο τὸ 5
 μύρον² οὐκ ἐπράθη⁴ τριακοσίων⁵ δηναρίων,⁶ καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; Εἶπεν 6
 δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν⁷ αὐτῷ, ἀλλ' ὅτι κλέπτης⁸ ἦν,
 καὶ τὸ γλωσσόκομον⁹ εἶχεν, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν. Εἶπεν οὖν ὁ 7
 Ἰησοῦς, Ἄφες αὐτήν: εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ¹⁰ μου τετήρηκεν
 αὐτό. Τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε 8
 ἔχετε.

Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστίν: καὶ ἦλθον οὐ διὰ 9
 τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον¹¹ ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ
 νεκρῶν. Ἐβουλεύσαντο¹² δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον¹¹ 10
 ἀποκτείνωσιν: ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπήγον τῶν Ἰουδαίων, καὶ 11
 ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

Τῇ ἐπαύριον¹³ ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι 12
 ἔρχεται Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, ἔλαβον τὰ βαῖτα¹⁴ τῶν φοινίκων,¹⁵ καὶ 13
 ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν¹⁶ αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, Ὡσαννά:¹⁷ εὐλογημένος ὁ
 ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ. Εὐρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς 14

¹ ὁσμὴ, ἡς, ἡ, smell, aroma. ² μύρον, ου, τό, ointment, perfume. ³ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁴ πιπράσκω, sell. ⁵ τριακόσιοι, three hundred, 300. ⁶ δηνάριον, ου, ὁ, denarius. ⁷ μέλει, it is a care, it concerns. ⁸ κλέπτης, ου, ὁ, thief. ⁹ γλωσσόκομον, ου, τό, money box, bag. ¹⁰ ἐνταφιασμός, ου, ὁ, preparation for burial, burial. ¹¹ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ¹² βουλευέω, deliberate, take counsel. ¹³ ἐπαύριον, on the morrow, on the next day. ¹⁴ βαῖον, ου, τό, palm branch. ¹⁵ φοινίξ, ὁ, palm tree, palm branch. ¹⁶ ὑπάντησις, εως, ἡ, going to meet, meeting. ¹⁷ ὡσαννά, hosanna.

ὄναριον,¹ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθὼς ἐστιν γεγραμμένον, Μὴ φοβοῦ, 15
 θύγατερ Σιών· ἰδοὺ, ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται, καθήμενος ἐπὶ πῶλον²
 ὄνου.³ Ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε 16
 ἐδοξάσθη Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν⁴ ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ
 γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ. Ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν 17
 μετ' αὐτοῦ ὅτε τὸν Λάζαρον⁵ ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν
 αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν⁶ αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσεν 18
 τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον. Οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπον πρὸς 19
 ἑαυτούς, Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε⁷ οὐδέν· ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ
 ἀπῆλθεν.

Ἦσαν δέ τινες Ἑλλήνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ 20
 ἑορτῇ· οὗτοι οὖν προσήλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαιᾶ⁸ τῆς Γαλιλαίας, 21
 καὶ ἡρώτων αὐτὸν λέγοντες, Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. 22
 Ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ·⁹ καὶ πάλιν Ἀνδρέας⁹ καὶ
 Φίλιππος λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς λέγων, 23
 Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω 24
 ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος¹⁰ τοῦ σίτου¹¹ πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς
 μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει. Ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν 25

¹ ὄναριον, ου, τό, young donkey, young ass. ² πῶλος, ου, ὁ, colt, young ass. ³ ὄνος, ου, ὁ, ass, donkey. ⁴ μιμνήσκομαι, remember, recall. ⁵ Λάζαρος, ου, ὁ, Lazarus, Eliezer. ⁶ ὑπαντάω, meet, go to meet. ⁷ ὠφελέω, profit, help. ⁸ Βηθσαιᾶ, ἡ, Bethsaida. ⁹ Ἀνδρέας, ου, ὁ, Andrew. ¹⁰ κόκκος, ου, ὁ, grain, seed.

¹¹ σίτος, ου, ὁ, wheat, grain.

αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν: καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ
τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν. Ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ 26
ἀκολουθεῖτω: καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγώ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται: καὶ
ἐὰν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει¹ αὐτὸν ὁ πατήρ. Νῦν ἡ ψυχὴ μου 27
τετάρακται:² καὶ τί εἴπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης. Ἀλλὰ
διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην. Πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. 28
Ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, Καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω. Ὁ 29
οὖν ὄχλος ὁ ἐστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγεν βροντὴν³ γεγονέναι: ἄλλοι
ἔλεγον, Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν. Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Οὐ δι' 30
ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς. Νῦν κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου 31
τούτου: νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω. Καγὼ ἐὰν 32
ὑψωθῶ⁴ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἐλκύσω⁵ πρὸς ἐμαυτόν. Τοῦτο δὲ ἔλεγεν, 33
σημαίνων⁶ ποίῳ θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, 34
Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα: καὶ
πῶς σὺ λέγεις, Δεῖ ὑψωθῆναι⁴ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Τίς ἐστὶν οὗτος
ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου; Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ 35
φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστίν. Περιπατεῖτε ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία⁷
ὑμᾶς καταλάβῃ:⁸ καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ⁷ οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει. 36
Ἔως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε.

¹ τιμάω, honor, value at a price. ² ταράσσω, trouble, agitate. ³ βροντή, οὐς, ἡ, thunder. ⁴ ὑψόω, lift up, exalt. ⁵ ἐλκύω, drag, draw. ⁶ σημαίνω, indicate, signify. ⁷ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ⁸ καταλαμβάνω, overtake, apprehend.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη¹ ἀπ' αὐτῶν. Τοσαῦτα² δὲ 37
αὐτοῦ σημεῖα πεπονηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν: 38
ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου³ τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπεν, Κύριε, τίς
ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ⁴ ἡμῶν; Καὶ ὁ βραχίων⁵ κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; 39
Διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας,³ 40
Τετύφλωκεν⁶ αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ πεπώρωκεν⁷ αὐτῶν τὴν
καρδίαν: ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσιν⁸ τῇ καρδίᾳ, καὶ
ἐπιστραφῶσιν, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. Ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας,³ ὅτε εἶδεν 41
τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ. Ὅμως⁹ μέντοι¹⁰ καὶ ἐκ τῶν 42
ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν: ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ
ὡμολόγουν,¹¹ ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι¹² γένωνται. Ἠγάπησαν γὰρ τὴν 43
δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢπερ¹³ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν, Ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμέ, ἀλλ' 44
εἰς τὸν πέμψαντά με: καὶ ὁ θεωρῶν ἐμέ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με. Ἐγὼ 45
φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, ἐν τῇ σκοτίᾳ¹⁴
μὴ μείνη. Καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ 47
οὐ κρίνω αὐτόν: οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω
τὸν κόσμον. Ὁ ἀθετῶν¹⁵ ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν 48

¹ κρύπτω, conceal, hide. ² τοσοῦτος, so great, so much. ³ Ἡσαΐας, ου, ὁ, Isaiah. ⁴ ἀκοή, ἤς, ἡ, hearing, report. ⁵ βραχίων, ονος, ὁ, arm, strength. ⁶ τυφλόω, blind, make blind. ⁷ πωρόω, harden, render callous. ⁸ νοέω, understand, consider. ⁹ ὅμως, yet, nevertheless. ¹⁰ μέντοι, yet, however. ¹¹ ὁμολογέω, confess, profess. ¹² ἀποσυνάγωγος, expelled from the congregation. ¹³ ἢπερ, than. ¹⁴ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ¹⁵ ἀθετέω, reject, annul.

κρίνοντα αὐτόν: ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν ἐν τῇ
ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. Ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα: ἀλλ' ὁ πέμψας με 49
πατήρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκεν, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω. Καὶ οἶδα ὅτι 50
ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν: ἃ οὖν λαλῶ ἐγώ, καθὼς εἴρηκέν μοι
ὁ πατήρ, οὕτως λαλῶ.

Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα 13

ἵνα μεταβῇ¹ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς
ιδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς. Καὶ δεῖπνου² 2
γενομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν Ἰούδα
Σίμωνος Ἰσκαριώτου³ ἵνα αὐτόν παραδῷ, εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα 3
δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατήρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ
πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, ἐγείρεται ἐκ τοῦ δεῖπνου,² καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια, 4
καὶ λαβὼν λέντιον⁴ διέζωσεν⁵ ἑαυτόν. Εἶτα⁶ βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν 5
νιπτῆρα,⁷ καὶ ἤρξατο νίπτειν⁸ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν⁹
τῷ λεντίῳ⁴ ᾧ ἦν διεζωσμένος.⁵ Ἐρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον: καὶ 6
λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, Κύριε, σύ μου νίπτεις⁸ τοὺς πόδας; Ἀπεκρίθη 7
Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ ἐγὼ ποιῶ, σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ
ταῦτα. Λέγει αὐτῷ Πέτρος, Οὐ μὴ νίψῃς⁸ τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα. 8
Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν μὴ νίψω⁸ σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ. 9

¹ μεταβαίνω, depart, leave. ² δεῖπνον, ου, τό, supper, dinner. ³ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ⁴ λέντιον, ου, τό, linen cloth, towel. ⁵ διαζώννυμι, gird about, put on. ⁶ εἶτα, then, thereafter. ⁷ νιπτῆρ, ἥρος, ὁ, wash basin, basin. ⁸ νίπτω, wash. ⁹ ἐκμάσσω, wipe dry, wipe.

Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ
 τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν. Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὁ λελουμένος¹ οὐ 10
 χρειάν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι,² ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς ὅλος· καὶ ὑμεῖς
 καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες. Ἦδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν· διὰ 11
 τοῦτο εἶπεν, Οὐχὶ πάντες καθαροὶ ἐστε.

Ὅτε οὖν ἔνιψεν² τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, 12
 ἀναπεσὼν³ πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς, Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; Ὑμεῖς 13
 φωνεῖτέ με, Ὁ διδάσκαλος, καὶ Ὁ κύριος· καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ. 14
 Εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα² ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ
 ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν² τοὺς πόδας. Ὑπόδειγμα⁴ γὰρ ἔδωκα 15
 ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω 16
 ὑμῖν, Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος
 μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. Εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐάν 17
 ποιῆτε αὐτά. Οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα οὓς ἐξελεξάμην·⁵ 18
 ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, Ὁ τρώγων⁶ μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον ἐπῆρεν⁷
 ἐπ' ἐμέ τὴν πτέρναν⁸ αὐτοῦ. Ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα, 19
 ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, Ὁ 20
 λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων,
 λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

¹ λούω, bathe, wash. ² νίπτω, wash. ³ ἀναπίπτω, recline, lie down. ⁴ ὑπόδειγμα, τος, τό, copy, example. ⁵ ἐκλέγομαι, choose, elect. ⁶ τρώγω, gnaw, crunch. ⁷ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁸ πτέρνα, ἡς, ἡ, heel.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη¹ τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ 21
 εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. Ἐβλεπον 22
 οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι² περὶ τίνος λέγει. Ἦν δὲ 23
 ἀνακείμενος³ εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ⁴ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν
 ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς· νεύει⁵ οὖν τούτῳ Σίμων Πέτρος πυθέσθαι⁶ τίς ἂν εἴη 24
 περὶ οὗ λέγει. Ἐπιπεσὼν⁷ δὲ ἐκεῖνος οὕτως ἐπὶ τὸ στήθος⁸ τοῦ Ἰησοῦ, 25
 λέγει αὐτῷ, Κύριε, τίς ἐστιν; Ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς, Ἐκεῖνός ἐστιν ὃς 26
 ἐγὼ βάψας⁹ τὸ ψωμίον¹⁰ ἐπιδώσω.¹¹ Καὶ ἐμβάψας¹² τὸ ψωμίον,¹⁰ δίδωσιν
 Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτῃ.¹³ Καὶ μετὰ τὸ ψωμίον,¹⁰ τότε εἰσῆλθεν εἰς 27
 ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅ ποιεῖς, ποίησον τάχιον.
 Τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων³ πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. Τινὲς γὰρ 28
 ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον¹⁵ εἶχεν ὁ Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ
 Ἰησοῦς, Ἀγόρασον ὧν χρεῖαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν· ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα
 τι δῶ. Λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον¹⁰ ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν· ἦν δὲ νύξ. 30

Ὅτε ἐξῆλθεν, λέγει ὁ Ἰησοῦς, Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ 31
 θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. Εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει 32
 αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. Τεκνία,¹⁶ ἔτι μικρὸν μεθ' 33
 ὑμῶν εἰμι. Ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ὅπου

¹ ταρασσω, trouble, agitate. ² ἀπορέω, be at a loss, be perplexed. ³ ἀνάκειμαι, recline, recline (at a meal). ⁴ κόλπος, ου, ὁ, bosom, breast. ⁵ νεύω, nod, beckon (as a sign). ⁶ πυνθάνομαι, inquire, ask. ⁷ ἐπιπίπτω, fall upon, press upon. ⁸ στήθος, ους, τό, breast, chest. ⁹ βάπτω, dip, dye. ¹⁰ ψωμίον, ου, τό, fragment, morsel. ¹¹ ἐπιδίδωμι, give to, hand in. ¹² ἐμβάπτω, dip, dip into. ¹³ Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ¹⁴ τάχιον, more swiftly. ¹⁵ γλωσσόκομον, ου, τό, money box, bag. ¹⁶ τεκνίον, ου, τό, little child.

ὑπάγω ἐγώ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. Ἐντολήν 34
 καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους: καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα
 καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ 35
 μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 36
 Ὅπου ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον¹ δὲ
 ἀκολουθήσεις μοι. Λέγει αὐτῷ Πέτρος, Κύριε, διὰ τί οὐ δύναμαί σοι 37
 ἀκολουθῆσαι ἄρτι; Τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ 38
 Ἰησοῦς, Τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ
 ἀλέκτωρ² φωνήσῃ ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ³ με τρίς.⁴

Μὴ ταρασσέσθω⁵ ὑμῶν ἡ καρδιά: πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ 14
 πιστεύετε. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ⁶ πολλαί εἰσιν: εἰ δὲ μή, 2
 εἶπον ἂν ὑμῖν: Πορεύομαι ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν. Καὶ ἐὰν πορευθῶ, 3
 ἐτοιμάσω ὑμῖν τόπον: πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς
 ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμι ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ᾗτε. Καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, 4
 καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς,⁷ Κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ 5
 ὑπάγεις: καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, 6
 Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή: οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν

¹ ὕστερον, lastly, afterward. ² ἀλέκτωρ, ορος, ὁ, rooster, cock. ³ ἀπαρνεόμαι, deny, refuse. ⁴ τρίς, thrice, three times. ⁵ ταρασσω, trouble, agitate. ⁶ μονή, ἡς, ἡ, dwelling-place, abode. ⁷ Θωμᾶς, ᾱ, ὁ, Thomas.

πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. Εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε 7
 ἄν: καὶ ἅπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτόν, καὶ ἑώρακατε αὐτόν. Λέγει αὐτῷ 8
 Φίλιππος, Κύριε, δείξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἄρκει¹ ἡμῖν. Λέγει αὐτῷ 9
 ὁ Ἰησοῦς, Τοσοῦτον² χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με,
 Φίλιππε; Ὁ ἑώρακώς ἐμέ, ἑώρακεν τὸν πατέρα: καὶ πῶς σὺ λέγεις,
 Δείξον ἡμῖν τὸν πατέρα; Οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ 10
 πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; Τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἅπ' ἐμαυτοῦ οὐ
 λαλῶ: ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοί μένων, αὐτὸς ποιῇ τὰ ἔργα. Πιστεύετε μοι 11
 ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί: εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ
 πιστεύετε μοι. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ 12
 ἐγὼ ποιῶ καὶ ἐκεῖνος³ ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει: ὅτι ἐγὼ πρὸς
 τὸν πατέρα μου πορεύομαι. Καὶ ὃ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, 13
 τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. Ἐάν τι αἰτήσητέ με ἐν 14
 τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς 15
 τηρήσατε. Καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον⁴ 16
 δώσει ὑμῖν, ἵνα μένη μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, 17
 ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτό, οὐδὲ γινώσκει αὐτό.
 Ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. Οὐκ 18
 ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς:⁵ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος 19
 με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με: ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. 20

¹ ἀρκέω, assist, suffice. ² τοσοῦτος, so great, so much. ³ καὶ ἐγώ, and he, and she. ⁴ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ⁵ ὀρφανός, orphan, bereaved.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου, καὶ ὑμεῖς
 ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. Ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, 21
 ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με· ὁ δὲ ἀγαπῶν με, ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ
 πατρός μου· καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω¹ αὐτῷ ἐμαυτόν. 22
 Λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης,² Κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν
 μέλλεις ἐμφανίζειν¹ σεαυτόν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ 23
 εἶπεν αὐτῷ, Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ
 μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα, καὶ μονήν³ παρ'
 αὐτῷ ποιήσομεν. Ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ· καὶ ὁ 24
 λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.
 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων. Ὁ δὲ παράκλητος,⁴ τὸ πνεῦμα τὸ 25
 ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει
 πάντα, καὶ ὑπομνήσει⁵ ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. Εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, 27
 εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι
 ὑμῖν. Μὴ ταρασσέσθω⁶ ὑμῶν ἡ καρδιά, μηδὲ δειλιάτω.⁷ Ἠκούσατε ὅτι 28
 ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, Ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. Εἰ ἡγαπᾶτέ με,
 ἐχάρητε ἂν ὅτι εἶπον, Πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου
 μείζων μου ἐστιν. Καὶ νῦν εἶρηκα ὑμῖν πρὶν⁸ γενέσθαι· ἵνα, ὅταν 29
 γένηται, πιστεύσητε. Οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ 30

¹ ἐμφανίζω, manifest, disclose. ² Ἰσκαριώτης, ου, ὁ, Iscariot, man of Kerioth. ³ μονή, ἧς, ἡ, dwelling-place, abode. ⁴ παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ⁵ ὑπομιμνήσκω, remind, remember. ⁶ ταρασσω, trouble, agitate. ⁷ δειλιάω, be cowardly, fearful. ⁸ πρὶν, before, formerly.

τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν· ἀλλ' ἵνα γινῶ ὁ κόσμος 31

ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό¹ μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ.

Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.²

Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος³ ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός⁴ ἐστίν. Πᾶν 15

κλήμα⁵ ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἶρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον,

καθαίρει⁶ αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. Ἦδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε διὰ 3

τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. Μείνατε ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. Καθὼς 4

τὸ κλήμα⁵ οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἄφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ

ἀμπέλῳ,³ οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. Ἐγώ εἰμι ἡ 5

ἀμπελος,³ ὑμεῖς τὰ κλήματα.⁵ Ὁ μένων ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος

φέρει καρπὸν πολὺν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. Ἐὰν μὴ 6

τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλήμα,⁵ καὶ ἐξηράνθη,⁷ καὶ

συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσιν, καὶ καίεται.⁸ Ἐὰν μείνητε 7

ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ

γενήσεται ὑμῖν. Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν 8

φέρητε· καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. Καθὼς ἠγάπησέν με ὁ πατήρ, 9

καὶ ἐγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. Ἐὰν τὰς ἐντολὰς 10

μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου· καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ

πατρός μου τητήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ταῦτα λελάληκα 11

¹ ἐντέλλομαι, command, give orders. ² ἐντεῦθεν, hence, on each side. ³ ἄμπελος, οὐ, ἡ, vine. ⁴ γεωργός, οὐ, ὁ, farmer, worker of the soil. ⁵ κλήμα, τος, τό, vine branch, branch. ⁶ καθαίρω, make clean, clear. ⁷ ξηραίνω, dry up, parch. ⁸ καίω, burn, ignite.

ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. Αὕτη 12
 ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς. 13
 Μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ
 τῶν φίλων αὐτοῦ. Ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, ἐὰν ποιῇτε ὅσα ἐγὼ 14
 ἐντέλλομαι¹ ὑμῖν. Οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδεν τί 15
 ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἵρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ
 τοῦ πατρός μου ἐγνώρισά² ὑμῖν. Οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε,³ ἀλλ' ἐγὼ 16
 ἐξελεξάμην³ ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν
 φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ· ἵνα ὅ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ
 ὀνόματί μου, δῶ ὑμῖν. Ταῦτα ἐντέλλομαι¹ ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε 17
 ἀλλήλους. Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν 18
 μεμίσηκεν. Εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ 19
 τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην³ ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ
 τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. Μνημονεύετε⁴ τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, 20
 Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. Εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς
 διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον⁵ τηρήσουσιν. 21
 Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἶδασιν
 τὸν πέμψαντά με. Εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἀμαρτίαν οὐκ εἶχον· 22
 νῦν δὲ πρόφασιν⁶ οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἀμαρτίας αὐτῶν. Ὁ ἐμὲ μισῶν, 23

¹ ἐντέλλομαι, command, give orders. ² γνωρίζω, make known, declare. ³ ἐκλέγομαι, choose, elect. ⁴ μνημονεύω, remember, make mention of. ⁵ ὑμέτερος, your. ⁶ πρόφασις, εως, ἡ, pretense, pretext.

καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. Εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς 24

ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ καὶ ἐωράκασιν καὶ

μεμισήκασιν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. Ἄλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ 25

γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν ὅτι Ἐμίσησάν με δωρεάν.¹

Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος,² ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ 26

πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος

μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ· καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' 27

ἐμοῦ ἐστε.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. Ἀποσυναγώγους³ 16

ποιήσουσιν ὑμᾶς· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ

λατρεῖαν⁴ προσφέρειν τῷ θεῷ. Καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν 3

τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. Ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, 4

μνημονεύητε⁵ αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ

εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἦμην. Νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ 5

οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἑρωτᾷ με, Ποῦ ὑπάγεις; Ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, 6

ἡ λύπη⁶ πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν. Ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω 7

ὑμῖν· συμφέρει⁷ ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ

παράκλητος² οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν

¹ δωρεάν, without cost, without cause. ² παράκλητος, ου, ὁ, helper, advocate. ³ ἀποσυναγώγος, expelled from the congregation. ⁴ λατρεία, ας, ἡ, service, divine worship. ⁵ μνημονεύω, remember, make mention of. ⁶ λύπη, ης, ἡ, pain, grief. ⁷ συμφέρω, bring together, it is profitable.

πρὸς ὑμᾶς. Καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει¹ τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ 8
 περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως: περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ 9
 πιστεύουσιν εἰς ἐμέ: περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου 10
 ὑπάγω, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με: περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ 11
 κόσμου τούτου κέκριται. Ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε 12
 βαστάζειν ἄρτι. Ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, 13
 ὁδηγήσει² ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν: οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ,
 ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ³ ὑμῖν. Ἐκεῖνος 14
 ἐμὲ δοξάζει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ³ ὑμῖν. Πάντα ὅσα 15
 ἔχει ὁ πατὴρ ἐμά ἐστιν: διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ
 ἀναγγελεῖ³ ὑμῖν. Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ 16
 ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα. Εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν 17
 αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, Τί ἐστιν τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, Μικρὸν καὶ οὐ
 θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; Καὶ ὅτι Ἐγὼ ὑπάγω πρὸς
 τὸν πατέρα; Ἔλεγον οὖν, Τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγει, τὸ μικρόν; Οὐκ 18
 οἶδαμεν τί λαλεῖ. Ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ 19
 εἶπεν αὐτοῖς, Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, Μικρὸν καὶ
 οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; Ἀμὴν ἀμὴν λέγω 20
 ὑμῖν ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε⁴ ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται: ὑμεῖς
 δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη⁵ ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται. Ἡ γυνὴ ὅταν 21

¹ ἐλέγχω, convict, reprove. ² ὁδηγέω, lead, guide. ³ ἀναγγέλλω, announce, report. ⁴ θρηνέω, lament, mourn. ⁵ λύπη, ης, ἡ, pain, grief.

τίκτη¹ λύπην² ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς: ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον,
οὐκέτι μνημονεύει³ τῆς θλίψεως, διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος
εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην² μὲν νῦν ἔχετε: πάλιν δὲ ὄψομαι 22
ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδιά, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει
ἅφ' ὑμῶν. Καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. Ἀμὴν 23
ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου,
δώσει ὑμῖν. Ἔως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδέν ἐν τῷ ὀνόματί μου: αἰτεῖτε, 24
καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾗ πεπληρωμένη.

Ταῦτα ἐν παροιμίαις⁴ λελάληκα ὑμῖν: ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν 25
παροιμίαις⁴ λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ⁵
ὑμῖν. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε: καὶ οὐ λέγω 26
ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν: αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ 27
ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ
θεοῦ ἐξῆλθον. Ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρός, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον: 28
πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα. Λέγουσιν 29
αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Ἴδε, νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν⁴
οὐδεμίαν λέγεις. Νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρειαν ἔχεις ἵνα 30
τίς σε ἐρωτᾷ: ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. Ἀπεκρίθη 31
αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἄρτι πιστεύετε; Ἰδού, ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐλήλυθεν, 32

¹ τίκτω, give birth to, bear. ² λύπη, ης, ἡ, pain, grief. ³ μνημονεύω, remember, make mention of. ⁴ παροιμία, ας, ἡ, proverb, parable. ⁵ ἀναγγέλλω, I will report, I will announce.

ἵνα σκορπισθῇτε¹ ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, καὶ ἐμὲ μόνον ἀφῆτε: καὶ οὐκ εἰμι
 μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστίν. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοὶ 33
 εἰρήνην ἔχητε. Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε: ἀλλὰ θαρσεῖτε,² ἐγὼ
 νενίκηκα τὸν κόσμον.

Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρεν³ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν 17
 οὐρανόν, καὶ εἶπεν, Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα: δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα
 καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε: καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, 2
 ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ 3
 αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσιν σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεόν, καὶ ὃν
 ἀπέστειλας Ἰησοῦν χριστόν. Ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς: τὸ ἔργον 4
 ἐτελείωσα⁴ ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω. Καὶ νῦν δόξασόν με σύ, πάτερ, 5
 παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί. 6
 Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ
 κόσμου: σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας: καὶ τὸν λόγον σου
 τετηρήκασιν. Νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ 7
 ἐστίν: ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς: καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, 8
 καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς⁵ ὅτι παρὰ σοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με
 ἀπέστειλας. Ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ: οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ 9
 περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοὶ εἰσιν: καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστίν, καὶ τὰ 10

¹ σκορπίζω, scatter, disperse. ² θαρσέω, of good courage, of good cheer. ³ ἐπαίρω, lift up, raise. ⁴ τελειόω, fill, fulfill. ⁵ ἀληθῶς, truly, really.

σὰ ἐμά: καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. Καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ 11
οὔτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶν, καὶ ἐγὼ πρὸς σε ἔρχομαι. Πάτερ ἅγιε,
τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ᾧσιν ἔν, καθὼς
ἡμεῖς. Ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ 12
ὀνόματί σου: οὓς δέδωκάς μοι, ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο,
εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας,¹ ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. Νῦν δὲ πρὸς σε 13
ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν
πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς. Ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ 14
κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ
εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. Οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' 15
ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. Ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶν, καθὼς 16
ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. Ἀγιάσον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου: ὁ 17
λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν. Καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, 18
κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω 19
ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ᾧσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. Οὐ περὶ τούτων δὲ 20
ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς
ἐμέ: ἵνα πάντες ἔν ᾧσιν: καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ 21
αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἔν ᾧσιν: ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. 22
Καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ᾧσιν ἔν, καθὼς
ἡμεῖς ἔν ἐσμεν. Ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ᾧσιν τετελειωμένοι² 23

¹ ἀπώλεια, ας, ἡ, destruction, ruin. ² τελειόω, fill, fulfill.

εἰς ἓν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας
 αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. Πάτερ, οὓς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου 24
 εἰμὶ ἐγὼ κάκεινοι¹ ὧσιν μετ' ἐμοῦ: ἵνα θεωρῶσιν τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν
 ἔδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς² κόσμου. Πάτερ δίκαιε, 25
 καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνω, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ
 με ἀπέστειλας: καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω: ἵνα ἡ 26
 ἀγάπη, ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾗ, καὶ ἐν αὐτοῖς.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν³ τοῦ 18
 χειμάρρου⁴ τῶν Κέδρων,⁵ ὅπου ἦν κῆπος,⁶ εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ
 μαθηταὶ αὐτοῦ. Ἦδει δὲ καὶ Ἰούδας, ὁ παραδιδούς αὐτόν, τὸν τόπον: 2
 ὅτι πολλάκις⁷ συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. Ὁ οὖν 3
 Ἰούδας, λαβὼν τὴν σπεῖραν,⁸ καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων
 ὑπηρέτας,⁹ ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν¹⁰ καὶ λαμπάδων¹¹ καὶ ὅπλων.¹² 4
 Ἰησοῦς οὖν, εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτόν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς,
 Τίνα ζητεῖτε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.¹³ Λέγει 5
 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ εἰμι. Εἰστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτόν
 μετ' αὐτῶν. Ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι Ἐγὼ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, 6
 καὶ ἔπεσον χαμαί.¹⁴ Πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν, Τίνα ζητεῖτε; Οἱ δὲ 7

¹ κάκεινος, and he, and she. ² καταβολή, ἡς, ἡ, foundation, depositing. ³ πέραν, on the other side of, beyond (gen). ⁴ χεῖμαρρος, ου, ὁ, brook, winter torrent. ⁵ Κεδρών, ὁ, Kidron. ⁶ κῆπος, ου, ὁ, garden. ⁷ πολλάκις, often, many times. ⁸ σπεῖρα, ης, ἡ, cohort. ⁹ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹⁰ φανός, ου, ὁ, lamp, torch. ¹¹ λαμπάς, ἄδος, ἡ, torch, lamp. ¹² ὅπλον, ου, τό, tool, implement. ¹³ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ¹⁴ χαμαί, on or to the ground.

εἶπον, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.¹ Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ 8

εἰμι: εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν: ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν 9

εἶπεν ὅτι Οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. Σίμων οὖν 10

Πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν² αὐτήν, καὶ ἔπαισεν³ τὸν τοῦ

ἀρχιερέως δούλον, καὶ ἀπέκοψεν⁴ αὐτοῦ τὸ ὠτίον⁵ τὸ δεξιόν. Ἦν δὲ

ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος.⁶ Εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Βάλε τὴν 11

μάχαιραν εἰς τὴν θήκην:⁷ τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ, οὐ μὴ

πίω αὐτό;

Ἦ οὖν σπεῖρα⁸ καὶ ὁ χιλιάρχος⁹ καὶ οἱ ὑπηρέται¹⁰ τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον 12

τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν, καὶ ἀπήγαγον¹² αὐτόν πρὸς Ἄνναν¹³ 13

πρῶτον: ἦν γὰρ πενθερὸς¹⁴ τοῦ Καϊάφα,¹⁵ ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ¹⁶

ἐκείνου. Ἦν δὲ Καϊάφας¹⁵ ὁ συμβουλευσας¹⁷ τοῖς Ἰουδαίοις, ὅτι 14

συμφέρει¹⁸ ἓνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

Ἦκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. Ὁ δὲ 15

μαθητής ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς¹⁹ τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθεν²⁰ τῷ Ἰησοῦ

εἰς τὴν αὐλὴν²¹ τοῦ ἀρχιερέως: ὁ δὲ Πέτρος εἰστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. 16

Ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητής ὁ ἄλλος ὃς ἦν γνωστὸς¹⁹ τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπεν

¹ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ² ἐλκύω, drag, draw. ³ παίω, strike, hit. ⁴ ἀποκόπτω, cut off, smite. ⁵ ὠτίον, ου, τό, ear. ⁶ Μάλχος, ου, ὁ, Malchus. ⁷ θήκη, ης, ἡ, sheath, scabbard. ⁸ σπεῖρα, ης, ἡ, cohort. ⁹ χιλιάρχος, ου, ὁ, military tribune, captain. ¹⁰ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ¹¹ συλλαμβάνω, take, conceive. ¹² ἀπάγω, lead away, lead. ¹³ Ἄννας, α, ὁ, Annas. ¹⁴ πενθερός, οὔ, ὁ, father-in-law. ¹⁵ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ¹⁶ ἐνιαυτός, οὔ, ὁ, year. ¹⁷ συμβουλεύω, plot, advise. ¹⁸ συμφέρω, bring together, it is profitable. ¹⁹ γνωστός, known, acquaintance. ²⁰ συνεισέρχομαι, enter together, enter together with. ²¹ αὐλή, ης, ἡ, courtyard, enclosed open space.

τῇ θυρωρῷ,¹ καὶ εἰσήγαγεν² τὸν Πέτρον. Λέγει οὖν ἡ παιδίσκη³ ἡ 17
 θυρωρὸς¹ τῷ Πέτρῳ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου
 τούτου; Λέγει ἐκεῖνος, Οὐκ εἰμί. Εἰστήκεισαν δὲ οἱ δούλοι καὶ οἱ 18
 ὑπηρέται⁴ ἀνθρακιὰν⁵ πεποηκότες, ὅτι ψύχος⁶ ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο:⁷
 ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ Πέτρος ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος.⁷

Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ 19
 τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα 20
 τῷ κόσμῳ: ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου
 πάντοτε οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ⁸ ἐλάλησα οὐδέν. Τί με 21
 ἐπερωτᾷς; Ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς: ἴδε, οὗτοι
 οἶδασιν ἃ εἶπον ἐγώ. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν⁴ 22
 παρεστηκὼς ἔδωκεν ῥάπισμα⁹ τῷ Ἰησοῦ, εἰπών, Οὕτως ἀποκρίνη τῷ
 ἀρχιερεῖ; Ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Εἰ κακῶς¹⁰ ἐλάλησα, μαρτύρησον 23
 περὶ τοῦ κακοῦ: εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;¹¹ Ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Ἄννας¹² 24
 δεδεμένον πρὸς Καϊάφαν¹³ τὸν ἀρχιερέα.

Ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος:⁷ εἶπον οὖν αὐτῷ, Μὴ καὶ 25
 σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; Ἠρνήσατο οὖν ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν, Οὐκ
 εἰμί. Λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενῆς¹⁴ ὧν οὗ 26

¹ θυρωρός, οὗ, ὁ, doorkeeper, gatekeeper. ² εἰσάγω, lead in, bring in. ³ παιδίσκη, ης, ἡ, maid, female servant. ⁴ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ⁵ ἀνθρακιά, ᾱς, ἡ, charcoal fire, heap of burning coals. ⁶ ψύχος, ους, τό, cold. ⁷ θερμαίνω, warm. ⁸ κρυπτός, hidden, secret. ⁹ ῥάπισμα, τος, τό, blow, slap in the face. ¹⁰ κακῶς, badly, evilly. ¹¹ δέρω, beat, flay. ¹² Ἄννας, α, ὁ, Annas. ¹³ Καϊάφας, α, ὁ, Caiaphas. ¹⁴ συγγενής, kindred, relative.

ἀπέκοψεν¹ Πέτρος τὸ ὠτίον,² Οὐκ ἐγὼ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ³ μετ' αὐτοῦ
 ; Πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ Πέτρος, καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ⁴ ἐφώνησεν. 27

Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα⁵ εἰς τὸ πραιτώριον· ἦν δὲ πρωΐ,⁷ 28
 καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον,⁶ ἵνα μὴ μιανθῶσιν,⁸ ἀλλ' ἵνα
 φάγωσιν τὸ Πάσχα. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλάτος πρὸς αὐτούς, καὶ εἶπεν, 29
 Τίνα κατηγορίαν⁹ φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Ἀπεκρίθησαν 30
 καὶ εἶπον αὐτῷ, Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός,¹⁰ οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν
 αὐτόν. Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν 31
 νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. Εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Ἡμῖν οὐκ
 ἐξεστὶν ἀποκτεῖναι οὐδένα· ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ, ὃν εἶπεν, 32
 σημαίνων¹¹ ποίῳ θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν.

Εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον⁶ πάλιν ὁ Πιλάτος, καὶ ἐφώνησεν τὸν 33
 Ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ἀπεκρίθη 34
 αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ
 ἐμοῦ; Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Μήτι¹² ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; Τὸ ἔθνος τὸ σὸν 35
 καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί· τί ἐποίησας; Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἡ 36
 βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου
 τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται¹³ ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο,¹⁴ ἵνα

¹ ἀποκόπτω, cut off, smite. ² ὠτίον, ου, τό, ear. ³ κήπος, ου, ό, garden. ⁴ ἀλέκτωρ, ορος, ό, rooster, cock. ⁵ Καϊάφας, α, ό, Caiaphas. ⁶ πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). ⁷ πρωΐ, early in the morning, at dawn. ⁸ μιαίνω, stain, defile. ⁹ κατηγορία, ας, ή, accusation, charge. ¹⁰ κακοποιός, ου, ό, evildoer. ¹¹ σημαίνω, indicate, signify. ¹² μήτι, interrogative particle expecting a negative answer. ¹³ ὑπηρέτης, ου, ό, servant, assistant. ¹⁴ ἀγωνίζομαι, contend, struggle.

μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις· νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν.¹ Εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Οὐκοῦν² βασιλεὺς εἶ σύ; 37

Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεὺς εἰμι ἐγώ. Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. Πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς. Λέγει αὐτῷ 38

ὁ Πιλάτος, Τί ἐστὶν ἀλήθεια;

Καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν³ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ. Ἔστιν δὲ συνήθεια⁴ ὑμῖν, ἵνα 39

ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ Πάσχα· βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; Ἐκραύγασαν⁵ οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες, Μὴ 40

τοῦτον, ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν·⁶ ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς⁶ ληστής.⁷

Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωνσεν.⁸ Καὶ οἱ 19

στρατιῶται πλέξαντες⁹ στέφανον ἐξ ἀκανθῶν¹⁰ ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν¹¹ περιέβαλον¹² αὐτόν, καὶ ἔλεγον, 3

Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ραπίσματα.¹³ 4

Ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ Πιλάτος, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἴδε, ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν³ εὐρίσκω. Ἐξῆλθεν 5

οὖν ὁ Ἰησοῦς ἔξω, φορῶν¹⁴ τὸν ἀκάνθινον¹⁵ στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν

¹ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ² οὐκοῦν, therefore, so. ³ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ⁴ συνήθεια, ας, ἡ, habit, custom. ⁵ κραυγάζω, cry out, cry aloud. ⁶ Βαραββᾶς, ᾱ, ὁ, Barabbas. ⁷ ληστής, οὔ, ὁ, robber, brigand. ⁸ μαστιγῶ, whip, lash. ⁹ πλέκω, plait, weave. ¹⁰ ἀκανθα, ης, ἡ, thorn, thorn bush. ¹¹ πορφυροῦς, purple. ¹² περιβάλλω, put around, clothe. ¹³ ράπισμα, τος, τό, blow, slap in the face. ¹⁴ φορέω, wear, bear. ¹⁵ ἀκάνθινος, of thorns, thorny.

ἱμάτιον. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἴδε, ὁ ἄνθρωπος. Ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ 6
 ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται,¹ ἐκραύγασαν² λέγοντες, Σταύρωσον,
 σταύρωσον αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ
 σταυρώσατε: ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.³ Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ 7
 οἱ Ἰουδαῖοι, Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει
 ἀποθανεῖν, ὅτι ἐαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν. Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος 8
 τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον⁴ 9
 πάλιν, καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ, Πόθεν εἶ σύ; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν⁵ οὐκ
 ἔδωκεν αὐτῷ. Λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; Οὐκ οἶδας 10
 ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρώσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε; 11
 Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι
 δεδομένον ἄνωθεν:⁶ διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι μείζονα ἁμαρτίαν
 ἔχει. Ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ Πιλάτος ἀπολύσαι αὐτόν. Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι 12
 ἔκραζον λέγοντες, Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσης, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος:
 πᾶς ὁ βασιλέα ἐαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει⁷ τῷ Καίσαρι. Ὁ οὖν Πιλάτος 13
 ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον ἤγαγεν ἔξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ
 τοῦ βήματος,⁸ εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον,⁹ Ἑβραϊστὶ¹⁰ δὲ
 Γαββαθᾶ:¹¹ ἦν δὲ Παρασκευῇ¹² τοῦ Πάσχα, ὥρα δὲ ὥσει¹³ ἕκτη:¹⁴ καὶ 14
 λέγει τοῖς Ἰουδαίοις, Ἴδε, ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. Οἱ δὲ ἐκραύγασαν,² Ἄρον, 15

¹ ὑπηρέτης, ου, ὁ, servant, assistant. ² κραυγάζω, cry out, cry aloud. ³ αἰτία, ας, ἡ, cause, reason. ⁴ πραιτώριον, ου, τό, palace (of the governor). ⁵ ἀπόκρισις, εως, ἡ, answer, reply. ⁶ ἄνωθεν, from above, again. ⁷ ἀντιλέγω, speak against, oppose. ⁸ βῆμα, τος, τό, judgment seat. ⁹ λιθόστρωτον, ου, τό, mosaic pavement. ¹⁰ Ἑβραϊστὶ, Hebrew. ¹¹ Γαββαθᾶ, ἡ, Gabbatha. ¹² παρασκευῇ, ἡς, ἡ, preparation. ¹³ ὥσει, like, about. ¹⁴ ἕκτος, sixth.

ἄρον, σταύρωσον αὐτόν. Λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τὸν βασιλέα ὑμῶν
σταυρώσω; Ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ
Καίσαρα. Τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. 16

Παρέλαβον δὲ τὸν Ἰησοῦν καὶ ἤγαγον· καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ 17
ἐξῆλθεν εἰς τόπον λεγόμενον Κρανίου¹ Τόπον, ὃς λέγεται Ἑβραϊστὶ²
Γολγοθᾶ·³ ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο, 18
ἐντεῦθεν⁴ καὶ ἐντεῦθεν,⁴ μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. Ἐγραψεν δὲ καὶ τίτλον⁵ ὁ 19
Πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον, Ἰησοῦς ὁ
Ναζωραῖος⁶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Τοῦτον οὖν τὸν τίτλον⁵ πολλοὶ 20
ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου
ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστὶ,² Ἑλληνιστί,⁷
Ῥωμαϊστὶ.⁸ Ἐλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, Μὴ 21
γράφε, Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· ἀλλ' ὅτι Ἐκεῖνος εἶπεν, Βασιλεύς
εἰμι τῶν Ἰουδαίων. Ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Ὁ γέγραφα, γέγραφα. 22

Οἱ οὖν στρατιῶται, ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, 23
καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἐκάστῳ στρατιώτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα.⁹
Ἦν δὲ ὁ χιτῶν⁹ ἄραφος,¹⁰ ἐκ τῶν ἄνωθεν¹¹ ὑφαντὸς¹² δι' ὅλου. Εἶπον 24
οὖν πρὸς ἀλλήλους, Μὴ σχίσωμεν¹³ αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν¹⁴ περὶ αὐτοῦ,

¹ κρανίον, ου, τό, skull. ² Ἑβραϊστὶ, Hebrew. ³ Γολγοθᾶ, ἡ, Golgotha. ⁴ ἐντεῦθεν, hence, on each side. ⁵ τίτλος, ου, ὁ, inscription, notice. ⁶ Ναζωραῖος, ου, ὁ, Nazarene, inhabitant of Nazareth. ⁷ Ἑλληνιστί, Greek language, in the Greek language. ⁸ Ῥωμαϊστὶ, in Latin, in the Latin language. ⁹ χιτῶν, ὤνος, ὁ, tunic, garment. ¹⁰ ἄραφος, seamless, not sewed. ¹¹ ἄνωθεν, from above, again. ¹² ὑφαντός, woven. ¹³ σχίζω, split, separate. ¹⁴ λαγχάνω, chose by lot, receive.

τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφή πληρωθῇ ἢ λέγουσα, Διεμερίσαντο¹ τὰ ἱμάτιά
 μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν² μου ἔβαλον κλῆρον.³ Οἱ μὲν οὖν
 στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν. Εἰστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ 25
 Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ
 Κλωπᾶ,⁴ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ.⁵ Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα, καὶ 26
 τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, Γύναι, ἰδοὺ ὁ
 υἱός σου. Εἶτα⁶ λέγει τῷ μαθητῇ, Ἴδου ἡ μήτηρ σου. Καὶ ἀπ' ἐκείνης 27
 τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια.

Μετὰ τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ⁷ ἡ 28
 γραφή, λέγει, Διψῶ.⁸ Σκεῦος⁹ οὖν ἔκειτο ὄξους¹⁰ μεστόν·¹¹ οἱ δέ, 29
 πλήσαντες σπόγγον¹² ὄξους,¹⁰ καὶ ὑσσώπῳ¹³ περιθέντες,¹⁴ προσήνεγκαν
 αὐτοῦ τῷ στόματι. Ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος¹⁰ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν, 30
 Τετέλεσται· καὶ κλίνας¹⁵ τὴν κεφαλὴν, παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.

Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ, 31
 ἐπεὶ Παρασκευὴ¹⁶ ἦν – ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου
 – ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν¹⁷ αὐτῶν τὰ σκέλη,¹⁸ καὶ
 ἀρθῶσιν. Ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν¹⁷ τὰ 32

¹ διαμερίζω, divide, distribute. ² ἱματισμός, οὐ, ὁ, clothing. ³ κλῆρος, οὐ, ὁ, lot, portion. ⁴ Κλωπᾶς, ᾱ, ὁ, Clopas. ⁵ Μαγδαληνή, ῆς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ⁶ εἶτα, then, thereafter. ⁷ τελειόω, fill, fulfill. ⁸ διψᾶω, thirst, thirst for. ⁹ σκεῦος, οὐς, τό, vessel, goods (plural). ¹⁰ ὄξος, οὐς, τό, sour wine, vinegar. ¹¹ μεστός, full. ¹² σπόγγος, οὐ, ὁ, sponge. ¹³ ὑσσώπος, οὐ, ὁ, hyssop. ¹⁴ περιτίθμι, place around, put around. ¹⁵ κλίνω, cause to bend, bow. ¹⁶ παρασκευή, ῆς, ἡ, preparation. ¹⁷ κατὰγνυμι, break in pieces. ¹⁸ σκέλος, οὐς, τό, leg.

σκέλη¹ καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος² αὐτῷ: ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν 33
 ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα,³ οὐ κατέαξαν⁴ αὐτοῦ τὰ σκέλη:
 ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ⁵ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν⁶ ἔνυξεν,⁷ καὶ 34
 εὐθέως ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. Καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκεν, καὶ 35
 ἀληθινὴ ἐστὶν αὐτοῦ ἡ μαρτυρία, καὶ κεῖνος⁸ οἶδεν ὅτι ἀληθὴ λέγει, ἵνα
 ὑμεῖς πιστεύσητε. Ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, Ὅστούν⁹ 36
 οὐ συντριβήσεται¹⁰ ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει, Ὅψονται 37
 εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.¹¹

Μετὰ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πιλάτον Ἰωσήφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας,¹² ὢν 38
 μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος¹³ δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα
 ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ: καὶ ἐπέτρεψεν¹⁴ ὁ Πιλάτος. Ἦλθεν οὖν καὶ
 ἤρεν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ἦλθεν δὲ καὶ Νικόδημος,¹⁵ ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν 39
 Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα¹⁶ σμύρνης¹⁷ καὶ ἀλόης¹⁸ ὡς
 λίτρας¹⁹ ἑκατόν.²⁰ Ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν 40
 ὀθονίοις²¹ μετὰ τῶν ἀρωμάτων,²² καθὼς ἔθος²³ ἐστὶν τοῖς Ἰουδαίοις
 ἐνταφιάζειν.²⁴ Ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κήπος,²⁵ καὶ ἐν τῷ 41
 κήπῳ²⁵ μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω²⁶ οὐδεὶς ἐτέθη. Ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν 42

¹ σκέλος, ους, τό, leg. ² συσταυρώω, crucify together with. ³ θνήσκω, die, am dying. ⁴ κατὰγνυμι, break in pieces. ⁵ λόγχη, ης, ἡ, spear, lance. ⁶ πλευρά, ας, ἡ, side, side of the body. ⁷ νύσσω, prick, pierce. ⁸ κακεῖνος, and he, and she. ⁹ ὀστέον, τό, bone. ¹⁰ συντρίβω, break in pieces, crush. ¹¹ ἐκκεντέω, pierce, pierce through. ¹² Ἀριμαθαία, ας, ἡ, Arimathea. ¹³ κρύπτω, conceal, hide. ¹⁴ ἐπιτρέπω, permit, allow. ¹⁵ Νικόδημος, ου, ὁ, Nicodemus. ¹⁶ μίγμα, τος, τό, mixture, compound. ¹⁷ σμύρνα, ης, ἡ, myrrh (a costly perfume), Smyrna. ¹⁸ ἀλόη, ης, ἡ, aloes. ¹⁹ λίτρα, ας, ἡ, Roman pound. ²⁰ ἑκατόν, hundred, 100. ²¹ ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ²² ἄρωμα, τος, τό, spice, perfume. ²³ ἔθος, ους, τό, custom. ²⁴ ἐνταφιάζω, prepare for burial, bury. ²⁵ κήπος, ου, ὁ, garden. ²⁶ οὐδέπω, not yet, still not.

Παρασκευὴν¹ τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων Μαρία ἡ Μαгдаληνὴ² ἔρχεται πρωΐ,³ σκοτίας⁴ **20**

ἔτι οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἡρμένον ἐκ τοῦ

μνημείου. Τρέχει⁵ οὖν καὶ ἔρχεται πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν **2**

ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἦραν τὸν κύριον

ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἶδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ **3**

Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον. Ἐτρεχον⁵ **4**

δὲ οἱ δύο ὁμοῦ:⁶ καὶ ὁ ἄλλος μαθητής προέδραμεν⁷ τάχιον⁸ τοῦ Πέτρου,

καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας⁹ βλέπει κείμενα¹⁰ τὰ **5**

ὀθόνια,¹¹ οὐ μέντοι¹² εἰσῆλθεν. Ἐρχεται οὖν Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν **6**

αὐτῷ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια¹¹ κείμενα,¹⁰ **7**

καὶ τὸ σουδάριον¹³ ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων¹¹

κείμενον, ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον¹⁴ εἰς ἓνα τόπον. Τότε οὖν **8**

εἰσῆλθεν καὶ ὁ ἄλλος μαθητής ὁ ἐλθὼν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ

εἶδεν, καὶ ἐπίστευσεν: οὐδέπω¹⁵ γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφὴν, ὅτι δεῖ αὐτὸν **9**

ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. Ἀπῆλθον οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. **10**

¹ παρασκευή, ἤς, ἡ, preparation. ² Μαгдаληνή, ἤς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ³ πρωΐ, early in the morning, at dawn. ⁴ σκοτία, ας, ἡ, darkness. ⁵ τρέχω, run, exercise myself. ⁶ ὁμοῦ, together. ⁷ προτρέχω, run ahead, outrun. ⁸ τάχιον, more swiftly. ⁹ παρακύπτω, stoop to look, look. ¹⁰ κείμαι, lie, be laid. ¹¹ ὀθόνιον, ου, τό, piece of fine linen, linen bandage. ¹² μέντοι, yet, however. ¹³ σουδάριον, ου, τό, face cloth, handkerchief. ¹⁴ ἐντυλίσσω, wrap up, fold up. ¹⁵ οὐδέπω, not yet, still not.

Μαρία δὲ εἰστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίουσα ἔξω: ὥς οὖν ἔκλαιεν, 11

παρέκυνεν¹ εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς 12

καθεζομένους,² ἓνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ ἓνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου

ἔκειτο³ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι, Γύναι, τί 13

κλαίεις; Λέγει αὐτοῖς, ὅτι Ἦραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ

ἔθηκαν αὐτόν. Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἐστράφη⁴ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ 14

τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. Λέγει αὐτῇ ὁ 15

Ἰησοῦς, Γύναι, τί κλαίεις; Τίνα ζητεῖς; Ἐκείνη, δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός

ἐστίν, λέγει αὐτῷ, Κύριε, εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτόν, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκαν

αὐτόν, καὶ γὰρ αὐτὸν ἀρῶ. Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Μαρία. Στραφεῖσα⁴ 16

ἐκείνη λέγει αὐτῷ, Ῥαββουνί⁶ – ὃ λέγεται, Διδάσκαλε. Λέγει αὐτῇ ὁ 17

Ἰησοῦς, Μή μου ἅπτου, οὐπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου:

πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπέ αὐτοῖς, Ἀναβαίνω πρὸς

τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεὸν μου καὶ θεὸν ὑμῶν. 18

Ἔρχεται Μαρία ἡ Μαγδαληνῇ⁷ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι

έώρακεν τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

Οὔσης οὖν ὀψίας,⁸ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν 19

κεκλεισμένων⁹ ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι, διὰ τὸν φόβον τῶν

Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς,

¹ παρακύπτω, stoop to look, look. ² καθέζομαι, sit down, am sitting. ³ κείμαι, lie, be laid. ⁴ στρέφω, turn, am converted. ⁵ κηπουρός, οὗ, ὁ, gardener. ⁶ ῥαββουνί, Rabboni, my master. ⁷ Μαγδαληνῇ, ἧς, ἡ, woman of Magdala, Magdalene. ⁸ ὄψιος, late. ⁹ κλείω, shut, shut up.

Εἰρήνη ὑμῖν. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν 20

πλευρὰν¹ αὐτοῦ. Ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον. Εἶπεν 21

οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν, Εἰρήνη ὑμῖν: καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ

πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς. Καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν² καὶ λέγει 22

αὐτοῖς, Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. Ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται 23

αὐτοῖς: ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.

Θωμᾶς³ δέ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος,⁴ οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν 24

ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί, Ἐώρακαμεν 25

τὸν κύριον. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν

τύπον⁵ τῶν ἡλῶν,⁶ καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν⁷ μου εἰς τὸν τύπον⁵ τῶν

ἡλῶν,⁶ καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν¹ αὐτοῦ, οὐ μὴ

πιστεύσω.

Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ⁸ πάλιν ἦσαν ἔσω⁹ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς³ 26

μετ' αὐτῶν. Ἐρχεται ὁ Ἰησοῦς, τῶν θυρῶν κεκλεισμένων,¹⁰ καὶ ἔστη εἰς

τὸ μέσον καὶ εἶπεν, Εἰρήνη ὑμῖν. Εἶτα¹¹ λέγει τῷ Θωμᾶ,³ Φέρε τὸν 27

δάκτυλόν⁷ σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου: καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ

βάλε εἰς τὴν πλευρὰν¹ μου: καὶ μὴ γίνου ἄπιστος,¹² ἀλλὰ πιστός. Καὶ 28

ἀπεκρίθη Θωμᾶς,³ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. Λέγει 29

¹ πλευρά, ἄς, ἡ, side, side of the body. ² ἐμφυσάω, breathe on, breathe into. ³ Θωμᾶς, ἄ, ὁ, Thomas. ⁴ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ⁵ τύπος, ου, ὁ, mark, example. ⁶ ἡλος, ου, ὁ, nail. ⁷ δάκτυλος, ου, ὁ, finger. ⁸ ὀκτὼ, eight, 8. ⁹ ἔσω, within, inside. ¹⁰ κλείω, shut, shut up. ¹¹ εἶτα, then, thereafter. ¹² ἄπιστος, unbelieving, faithless.

αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅτι ἐώρακάς με, πεπίστευκας; Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες,
καὶ πιστεύσαντες.

Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν 30
μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. Ταῦτα 31
δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Μετὰ ταῦτα ἐφάνερωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς 21
θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος: ¹ἐφάνερωσεν δὲ οὕτως. ²Ἦσαν ὁμοῦ ³Σίμων 2
Πέτρος, καὶ Θωμᾶς ⁴ὁ λεγόμενος Δίδυμος, ⁵καὶ Ναθαναήλ ⁶ὁ ἀπὸ
Κανᾶ ⁷τῆς Γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου, ⁸καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν
αὐτοῦ δύο. Λέγει αὐτοῖς Σίμων Πέτρος, Ὑπάγω ἀλιεύειν. ⁹Λέγουσιν 3
αὐτῷ, Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. Ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν ¹⁰εἰς τὸ
πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν ¹¹οὐδέν. Πρωῖας ¹²δὲ ἤδη 4
γενομένης ἔστη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν: ¹³οὐ μέντοι ¹⁴ἤδεισαν οἱ
μαθηταὶ ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν. Λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Παιδιά, μή τι 5
προσφάγιον ¹⁵ἔχετε; Ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Οὐ. Ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, 6
Βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, ¹⁶καὶ εὐρήσετε.
Ἐβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἐλκύσαι ¹⁷ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν

¹ Τιβεριάς, ἄδος, ἡ, Tiberias. ² οὕτως, thus, so. ³ ὁμοῦ, together. ⁴ Θωμᾶς, ἄ, ὁ, Thomas. ⁵ Δίδυμος, ου, ὁ, Didymus, Twin. ⁶ Ναθαναήλ, ὁ, Nathanael. ⁷ Κανᾶ, ἡ, Cana. ⁸ Ζεβεδαῖος, ου, ὁ, Zebedee. ⁹ ἀλιεύω, fish. ¹⁰ ἐμβαίνω, embark. ¹¹ πιάζω, take, lay hold of. ¹² πρωῖα, ας, ἡ, early morning. ¹³ αἰγιαλός, οὔ, ὁ, seashore, beach. ¹⁴ μέντοι, yet, however. ¹⁵ προσφάγιον, ου, τό, fish (to eat). ¹⁶ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ¹⁷ ἐλκύω, drag, draw.

ἰχθύων.¹ Λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Ὁ 7
 κύριός ἐστιν. Σίμων οὖν Πέτρος, ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστιν, τὸν
 ἐπενδύτην² διεζώσατο³ – ἦν γὰρ γυμνός⁴ – καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν
 θάλασσαν. Οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ⁵ ἦλθον – οὐ γὰρ ἦσαν 8
 μακρὰν⁶ ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν⁷ διακοσίων⁸ – σύροντες⁹ τὸ
 δίκτυον¹⁰ τῶν ἰχθύων.¹ Ὡς οὖν ἀπέβησαν¹¹ εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν 9
 ἀνθρακιὰν¹² κειμένην¹³ καὶ ὀψάριον¹⁴ ἐπικείμενον,¹⁵ καὶ ἄρτον. Λέγει 10
 αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων¹⁴ ὧν ἐπιάσατε¹⁶ νῦν. 11
 Ἀνέβη Σίμων Πέτρος, καὶ εἴλκυσε¹⁷ τὸ δίκτυον¹⁰ ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν¹⁸
 ἰχθύων¹ μεγάλων ἑκατὸν¹⁹ πεντήκοντα²⁰ τριῶν: καὶ τοσούτων²¹ ὄντων,
 οὐκ ἐσχίσθη²² τὸ δίκτυον.¹⁰ Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Δεῦτε²³ ἀριστήσατε.²⁴ 12
 Οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα²⁵ τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι²⁶ αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; εἰδότες
 ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. Ἔρχεται οὖν ὁ Ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ 13
 δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον¹⁴ ὁμοίως. Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη 14
 ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

¹ ἰχθύς, ὅς, fish. ² ἐπενδύτης, ου, ὅ, outer garment, coat. ³ διαζώννυμι, gird about, put on. ⁴ γυμνός, naked, wearing only under-garments. ⁵ πλοιάριον, ου, τό, small boat, little boat. ⁶ μακράν, far away. ⁷ πῆχυς, εως, ὅ, cubit. ⁸ διακοσίοι, two hundred, 200. ⁹ σύρω, draw, drag. ¹⁰ δίκτυον, ου, τό, net, fishing net. ¹¹ ἀποβαίνω, get out, go away. ¹² ἀνθρακιά, ἄς, ἡ, charcoal fire, heap of burning coals. ¹³ κείμαι, lie, be laid. ¹⁴ ὀψάριον, ου, τό, fish, little fish. ¹⁵ ἐπικείμεναι, lie on, lie upon. ¹⁶ πιάζω, take, lay hold of. ¹⁷ ἐλκύω, drag, draw. ¹⁸ μεστός, full. ¹⁹ ἑκατόν, hundred, 100. ²⁰ πενήκοντα, fifty, 50. ²¹ τοσούτος, so great, so much. ²² σχίζω, split, separate. ²³ δεῦτε, come!. ²⁴ ἀριστάω, have breakfast, eat a meal. ²⁵ τολμάω, dare, endure. ²⁶ ἐξετάζω, scrutinize, examine.

“Οτε οὖν ἡρίστησαν,¹ λέγει τῷ Σίμωνι Πέτρῳ ὁ Ἰησοῦς, Σίμων Ἰωνᾶ,² 15

ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; Λέγει αὐτῷ, Ναὶ κύριε: σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε.

Λέγει αὐτῷ, Βόσκει³ τὰ ἀρνία μου. Λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον, Σίμων 16

Ἰωνᾶ,² ἀγαπᾷς με; Λέγει αὐτῷ, Ναὶ κύριε: σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. Λέγει

αὐτῷ, Ποίμαινε⁴ τὰ πρόβατά μου. Λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, Σίμων Ἰωνᾶ,² 17

φιλεῖς με; Ἐλυπήθη ὁ Πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, Φιλεῖς με; Καὶ

εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, σὺ πάντα οἶδας: σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. Λέγει

αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Βόσκει³ τὰ πρόβατά μου. Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς 18

νεώτερος,⁵ ἐζώννυες⁶ σεαυτόν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες: ὅταν δὲ

γηράσῃς,⁷ ἐκτενεῖς⁸ τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσῃ,⁶ καὶ οἴσῃ ὅπου

οὐ θέλεις. Τοῦτο δὲ εἶπεν, σημαίνων⁹ ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. 19

Καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ, Ἀκολουθεῖ μοι. Ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ Πέτρος 20

βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἡγάπα ὁ Ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν

ἐν τῷ δείπνῳ¹¹ ἐπὶ τὸ στῆθος¹² αὐτοῦ καὶ εἶπεν, Κύριε, τίς ἐστιν ὁ

παραδιδούς σε; Τοῦτον ἰδὼν ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, Κύριε, οὗτος δὲ 21

τί; Λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς 22

σε; Σὺ ἀκολουθεῖ μοι. Ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, 23

ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει: καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,

ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει: ἀλλ', Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς

¹ ἁριστάω, have breakfast, eat a meal. ² Ἰωνᾶς, ᾱ, ὁ, Jonah. ³ βόσκω, feed. ⁴ ποιμαίνω, shepherd, rule. ⁵ νέος, new, young. ⁶ ζώννυμι, gird. ⁷ γηράσκω, grow old, become old. ⁸ ἐκτείνω, stretch forth, stretch out. ⁹ σημαίνω, indicate, signify. ¹⁰ ἀναπίπτω, recline, lie down. ¹¹ δείπνον, ου, τό, supper, dinner. ¹² στῆθος, ους, τό, breast, chest.

σε;

Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα: καὶ 24

οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.

Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται 25

καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι¹ τὸν κόσμον χωρῆσαι² τὰ γραφόμενα βιβλία.

Ἀμήν.

¹οἶμαι, think, suppose. ²χωρέω, make room for, hold.